

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 13. oktoober 2023
(OR. en)

14085/23

LIMITE

ENER 542
ENV 1113
CLIMA 468
COMPET 984
CONSOM 361
FISC 226
CODEC 1840

Institutsioonidevaheline
dokument:
2023/0077(COD)

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Komisjoni dok nr:	7440/23 + ADD1
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega muudetakse määrusi (EL) 2019/943 ja (EL) 2019/942 ning direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944, et parandada liidu elektrituru korraldust – Üldine lähenemisviis

Delegatsioonidele edastatakse lisas eespool nimetatud ettepaneku seitsmes muudetud versioon eesistujariigi koostatud kujul (REV 7).

Viimase versiooniga võrreldes uus tekst on esitatud **paksus allajoonitud kirjas** ning väljajäetud tekst tähistatud nurksulgudega [...], kummagi puhul pole kasutatud halli taustavärvi.

Tekst, mis oli välja jäetud juba dokumentidest 8106/23 (REV 1), 8918/23 (REV 2), 9021/23 (REV 3), 10009/23 (REV 4), 10606/23 (REV 5) ja 13771/23 (REV 6), on tähistatud kaldkirjas nurksulgudega [...].

Uus tekst, mis pärineb dokumentidest 8106/23 (REV 1), 8918/23 (REV 2), 9021/23 (REV 3), 10009/23 (REV 4), 10606/23 (REV 5) ja 13771/23 (REV 6), on esitatud **paksus kirjas**.

2023/0077 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

millega muudetakse määrusi (EL) 2019/943 ja (EL) 2019/942 ning direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944, et parandada liidu elektrituru korraldust

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 194 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist¹:

¹ Põhjendusi ei ole veel kohandatud asjaolule, et artiklid 2 ja 3 eraldatakse käesolevast muutmismäärusest ning et neist saab eraldiseisev direktiiv, millega muudetakse direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944.

- (1) Alates 2021. aasta septembrist on elektriturgudel olnud väga kõrged hinnad ja suured kõikumised. Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ACER) leidis 2022. aasta aprilli hinnangus ELi elektri hulgimüügituru korralduse kohta,² et selle peamine põhjus on elektritootmiseks kasutatava gaasi kõrge hind.
- (2) Venemaa poolt energiaühenduse lepinguosalise Ukraina vastu algatatud sõjalise agressiooni eskaleerumine ja seonduvad rahvusvahelised sanktsioonid alates 2022. aasta veebruarist on põhjustanud üleilmse energiaturu häireid, süvendanud kõrgete gaasihindade probleemi ning omakorda oluliselt mõjutanud elektrihindu. Venemaa sissetung Ukrainasse on tekitanud ka ebakindlust muu elektrijaamades kasutatava tooraine, näiteks kivisöe ja toornafta tarnete suhtes. See on toonud kaasa veelgi suurema elektrihindade volatiilsuse.

² Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet, „ACER’s Final Assessment of the EU Wholesale Electricity Market Design“ (ACERi lõpparuanne ELi elektri hulgimüügituru korralduse kohta), aprill 2022.

- (3) Olukorrale reageerimiseks **esitas komisjon 2021. aasta oktoobris** [...] teatise „**Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett**,“ mis sisaldas [...] meetmepaketti, mida [...] liit ja selle liikmesriigid võivad kasutada, et leevendada kõrgete energiahindade vahetut mõju kodumajapidamistele ja ettevõtjatele, [...]hõlmates sissetulekutoetusi, maksusoodustusi ning gaasi säästmise ja hoiustamise meetmeid[...], ning tugevdada vastupanuvõimet tulevastele hinnašokkidele. Komisjon pakkus oma 8. märtsi 2022. aasta teatises „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“³ välja veel hulga meetmeid, et seda meetmepaketti tugevdada ja kasvavatele energiahindadele reageerida. 23. märtsil 2022 kehtestas komisjon ka ajutise riigiabi andmise korra, et teatavate subsidiumidega saaks leevendada kõrgete energiahindade mõju.⁴

³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“ (COM(2022) 108 final).

⁴ Komisjoni teatis „Riigiabi meetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“ (C 131 I/01, C/2022/1890).

- (4) Komisjon esitas 18. mail 2022 kava „REPowerEU“,⁵ millega kehtestati liidu sõltuvuse lõpetamiseks Venemaa fossiilkütustest lisameetmed energiasäästu, energiavarustuse mitmekesistamise ja taastuenergia kiirema kasutuselevõtu valdkonnas, mis muu hulgas sisaldas ka ettepanekut suurendada liidu 2030. aasta taastuenergia osakaalu eesmärki 45 %-ni. Teatistes „Tegevuskava energiaturul sekkumiseks lühikeses perspektiivis ja elektrituru korralduse täiustamiseks pikas perspektiivis“⁶ esitati kõrgete energiahindadega toimetulekuks täiendavad lühiajameetmed ning määrati kindlaks võimalikud valdkonnad elektrituru korralduse parandamiseks ja teatati kavatsusest neid valdkondi hinnata [...] õigusraamistiku **muutmiseks**.

⁵ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kava „REPowerEU““ (COM(2022) 230 final).

⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tegevuskava energiaturul sekkumiseks lühikeses perspektiivis ja elektrituru korralduse täiustamiseks pikas perspektiivis“ (COM(2022) 236 final).

- (5) Selleks et tegeleda kiiresti hinnakriisi ja julgeolekuprobleemidega ning tulla toime elanikke ähvardavate hinnatõusudega, võttis liit [...] vastu **mitu õigusakti, nt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/1032,⁷ millega kehtestati tugev gaasihoiustamiskord,⁸ nõukogu määruse (EL) 2022/1369,⁹ millega tagatakse tõhusad gaasi- ja elektrinõudluse vähendamise meetmed,¹⁰ nõukogu määruse (EL) 2022/1854,¹¹ millega kehtestatakse hindade piiramise meetmed, et vältida juhuslikku kasumit gaasi- ja elektriturgudel,¹² ning nõukogu määruse (EL) 2022/2577,¹³ millega kehtestatakse meetmed taastuvenergiaseadmetele loa andmise menetluste kiirendamiseks¹⁴.**

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. juuni 2022. aasta määrus (EL) 2022/1032, millega muudetakse määruseid (EL) 2017/1938 ja (EÜ) nr 715/2009 seoses gaasi hoiustamisega (*ELT L 173, 30.6.2022, lk 17*).

⁸ [...]

⁹ Nõukogu 5. augusti 2022. aasta määrus (EL) 2022/1369, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid (ELT L 206), ja nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeetmeid (*ELT L 206, 8.8.2022, lk 1*).

¹⁰ [...]

¹¹ Nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeetmeid (*ELT L 261I, 7.10.2022, lk 1*).

¹² [...]

¹³ Nõukogu 22. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2577, millega kehtestatakse raamistik taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks (ELT L 335, 29.12.2022, lk 36).

¹⁴ [...]

- (6) Hästi lõimitud **energiaturg**, mis põhineb paketil „Puhas energia kõikidele eurooplastele“,¹⁵ mis võeti vastu 2018. ja 2019. aastal,¹⁶ (**„puhta energia pakett“**), peaks võimaldama liidul saada tavapärastes turutingimustes ühtsest energiaturust majanduslikku kasu ning tagama ühtlasi varustuskindluse ja toetama CO₂ heite vähendamist. Piiriülene ühendatus tagab ka elektrisüsteemi ohutuma, usaldusväärsema ja tõhusama toimimise.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2002, millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (uuesti sõnastatud) (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

¹⁶ [...]

- (7) Praegune elektrituru korraldus on aidanud ka välja töötada uusi ja uuenduslikke tooteid, teenuseid ja meetmeid elektri jaemüügiturgudel, mis toetab energiatõhusust ja taastuvenergia kasutuselevõttu ning suurendab valikuvõimalusi, et aidata tarbijatel vähendada oma energiakulusid muu hulgas ka tänu väiketootmiseseadmetele ja uutele teenustele tarbimiskaja pakkumiseks. Energiasüsteemi digitaliseerimise potentsiaal ja selle ära kasutamine, näiteks tarbijate aktiivne osalemine, peaks olema meie tulevaste elektriturude ja -süsteemide üks põhielemente. Samal ajal tuleb arvestada tarbijate valikuid ja võimaldada tarbijatel saada kasu mitmesugustest lepingupakkumistest.
- (8) **Siiski on aga** energiakriisi taustal [...] praegune elektrituru korraldus esile toonud ka mitmesuguseid olulisi puudusi, mis on seotud lühiajalistel elektriturgudel esinevate kõrgete ja volatiilsete fossiilkütusehindade mõjuga ning sunnivad kodumajapidamisi ja ettevõtjaid seisma silmitsi hüppeliste hinnatõusudega, mis mõjutavad nende elektriarveid.
- (9) Taastuvenergia ja puhaste paindlike tehnoloogialahenduste kiirem kasutuselevõtt on kõige kestlikum ja kulutõhusam viis, kuidas struktuuriliselt vähendada nõudlust fossiilkütuste järele, mida kasutatakse elektritootmiseks ning otsetarbimiseks, elektrifitseerimise ja energiasüsteemi lõimimise kaudu. Taastuvad energiaallikad võivad tänu nendega seotud väikestele käitamiskuludele positiivselt mõjutada elektri hindu kogu liidus ja vähendada fossiilkütuste otsetarbimist.

- (10) Elektrituru korralduse muudatused peaksid tagama, et taastuvelektri suurenevast kasutuselevõttust ja üldisemast energiapöördest saadav kasu jõuaks tarbijateni, sealhulgas kõige haavatavamateni, ning kaitsma neid lõppkokkuvõttes energiakriiside eest ja takistama seda, et veelgi rohkem kodumajapidamisi langeks energiaostuvõimetuse lõksu. Need **muudatused**[.../ peaksid leevendama fossiilkütuste, eelkõige gaasi kõrgete hindade mõju elektrihindadele, et kodumajapidamised ja ettevõtjad võiksid saada pikemas perspektiivis kasu taskukohasest ja kindlast energiast, mis on toodetud kestlikest taastuvatest ja vähese CO₂ heitega energiaallikatest.
- (11) Elektrituru korralduse reform peaks kasu tooma mitte ainult kodutarbijatele, vaid ka liidu tööstusharude konkurentsivõimele, st suurendama nende võimalusi teha puhtasse tehnoloogiasse investeringuid, mida neil on vaja kliimaneutraalsusele ülemineku eesmärkide täitmiseks. Energiapööret liidus peab toetama tugev alus puhta tehnoloogia tootmiseks. Reformid toetavad tööstussektori taskukohast elektrifitseerimist ning liidu üleilmset juhtrolli puhta energia tehnoloogia alases teadus- ja innovatsioonitöös.
- (12) Hästitoimivad ja tõhusad lühiajalised turud on oluline vahend, mis aitab taastuvenergia- ja paindlikkusallikaid turule lõimida, ning võimaldavad energiasüsteemi kulutõhusal viisil lõimida.

- (13) Päevasisesed turud on eriti olulised selleks, et muutlikke taastuvaid energiaallikaid võimalikult väheste kuludega elektrisüsteemi lõimida, sest võimaldavad turuosalistel kaubelda elektri puudu- või ülejäägi korral tarneajale lähemal. Kuna muutliku taastuvenergia tootjad saavad oma tootmismahtu täpselt hinnata alles veidi enne tarneaga, on väga tähtis, et neil oleks elektritarnimise ajale võimalikult lähedasel ajal juurdepääs likviidsele turule ja seega võimalikult suured kauplemisvõimalused. **Seepärast tuleks piirkonnaülestehingute sulgemisaega päevasisesel turul lühendada ja viia see reaalsajale lähemale. Kui see muudatus seab ohtu varustuskindluse, peaks põhivõrguettevõtjatel olema võimalik taotleda mõjuhinna ja regulatiivse heakskiidu alusel erandit rakendamise ajakava pikendamise taotlemiseks. See taotlus peaks sisaldama tegevuskava koos konkreetsete sammudega uue päevasisese turu tehingute sulgemisaja rakendamiseks.**

- (14) Seepärast on oluline, et päevasisesed turud kohaneksid muutliku taastuenergia tehnoloogia, nagu päikese- ja tuule**energia**, ning tarbimiskaja ja **energia** salvestamise kasutamisega. Päevasiseste turgude likviidsust tuleks parandada, lubades samas pakkumispiirkonnas tegutsevatel turukorraldajatel ühiskasutada korralduste registreid, ka siis, kui piirkonnaülene võimsus on seatud nulliks, või pärast päevasisese turu tehingute sulgemise aega. **Selleks et tagada korralduste registrite jagamine määratud elektriturukorraldajate vahel järgmise päeva ja päevasisese turu perioodidel, peaksid määratud elektriturukorraldajad esitama kõik korraldused ühtse järgmise päeva ja päevasisese turu mehhanismi kaudu ning nad ei tohiks korraldada kauplemist järgmise päeva ja päevasisese turu toodete või sarnaste omadustega toodetega väljaspool ühtset järgmise päeva ja päevasisese turu mehhanismi. Selleks et käsitleda diskrimineerimise olemuslikku riski järgmise päeva ja päevasisese turu toodetega kauplemisel ühtses järgmise päeva ja päevasisese turu mehhanismis ja väljaspool seda ning sellest tulenevat likviidsuse vähenemist liidu liidetud elektriturgudel, tuleks seda kohustust kohaldada määratud elektriturukorraldajate ja ettevõtjate suhtes, kes otseselt või kaudselt kontrollivad määratud elektriturukorraldajat või teostavad tema suhtes mis tahes õigusi, samuti ettevõtjate suhtes, keda otseselt või kaudselt kontrollib määratud elektriturukorraldaja.** Lisaks tuleks päevasisese turu tehingute sulgemise aeg seada tarneajale lähemale, et maksimeerida turuosaliste võimalusi kaubelda elektri puudu- ja ülejäägi korral ning aidata muutlikku taastuenergiat paremini elektrisüsteemi lõimida.
- (15) Peale selle peaksid lühiajalised elektriturud pakkumise miinimumsuuruse vähendamise kaudu tagama, et osaleda saavad ka väikesed paindlikkusteenuste osutajad.

- (16) Selleks et tagada muutlikest taastuvatest energiaallikatest saadud elektri tõhus lõimimine ja vähendada vajadust toota fossiilkütustest saadud elektrit **elektrihinnakriisi olukordades** [...] peaks põhivõrguettevõtjatel olema võimalik töötada välja tippnõudluse vähendamise toode, mis võimaldab **täiendava** tarbimiskaja abil vähendada elektrisüsteemis [...] tarbimist. **[...]**
- Tippnõudluse vähendamise toode peaks lisaks elektri hulgimüügihindade vähendamisele aitama kaasa [...] varustuskindluse tagamisele elektrihinnakriisi ajal. [...]**Kuna tippnõudluse vähendamise toote eesmärk on vähendada ja nihutada elektritarbimist, tuleks seda toodet kasutada vaid tarbimiskaja[...] puhul. **Kuna tippnõudluse vähendamise toode on ette nähtud [...]** kasutamiseks üksnes piiratud elektrihinnakriisi olukordades, võib selle [...] *hankimine* [...] toimuda **kuni nädal aega enne [...]** tarbimiskajaga seotud täiendava võimsuse kasutuselevõtmist. [...] Põhivõrguettevõtjatel peaks olema võimalik tippnõudluse vähendamise toode aktiveerida nõudluse prognoosi alusel. Teise võimalusena peaks olema võimalik tippnõudluse vähendamise toote [...] automaatne aktiveerimine järgmise päeva turu raames, võttes aluseks nõudluse vähendamise võimsuse hankimisel kokku lepitud **energiahinda**. Selleks et kontrollida aktiveeritud nõudluse vähendamise mahtu, peaks põhivõrguettevõtja kasutama võrdlusalust, mis kajastab eeldatavat elektritarbimist ilma tippnõudluse vähendamise toodet aktiveerimata.

- (17) Selleks et tarbijad saaksid aktiivselt elektriturgudel osaleda ja ise paindlikkust pakkuda, varustatakse neid järk-järgult nutiarvestisüsteemidega. Mitmes liikmesriigis edeneb nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtt aga ikka veel aeglaselt. Kui nutiarvestisüsteeme ei ole veel paigaldatud või kui need ei võimalda piisavalt detailseid andmeid, peaksid põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad saama kasutada spetsiaalsete **mõõtevahendite** [...] andmeid paindlikkusteenuste, nagu tarbimiskaja ja energia salvestamise jälgimiseks ja nendega seotud arveldamiseks. Võimalus kasutada spetsiaalsete **mõõtevahendite** [...] andmeid jälgimiseks ja arveldamiseks peaks hõlbustama tarbijate aktiivset osalemist turul ja nende tarbimiskaja arendamist. Spetsiaalsete **mõõtevahendite** [...] andmete kasutamisega tuleks kehtestada ka andmete kvaliteedi nõuded.
- (18) Käesoleva määrusega luuakse õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks kooskõlas **Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679¹⁷** [...]. Liikmesriigid peaksid tagama, et järgitakse kõiki **määruse (EL) 2016/679** [...] kohaseid isikuandmete kaitse põhimõtteid ja kohustusi, sealhulgas võimalikult väheste andmete kogumise osas. Kui käesoleva direktiivi eesmärki on võimalik saavutada ilma isikuandmeid töötlemata, peaksid [...] **vastutavad töötledjad** kasutama anonüümitud ja koondandmeid.

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (*ELT L 119, 4.5.2016, lk 1*).

- (19) Tarbijad ja tarnijad vajavad tulemuslikke ja tõhusaid forvardturge, et katta oma pikaajaline hinnarisk ja vähendada sõltuvust lühiajalistest hindadest. Tagamaks, et energiatarbijatel kõikjal [...] **liidus on võimalik saada**[...] täielikult kasu lõimitud elektriturgude eelistest ja konkurentsist kogu liidus, tuleks parandada liidus elektriforvardturu toimimist, luues piirkondlikud virtuaalkeskused, et kõrvaldada praegune turu killustatus ja paljudes pakkumispirkondades esinev vähene likviidsus. Piirkondlikud virtuaalkeskused peaksid hõlmama mitut pakkumispirkonda ja tagama samal ajal piisava hinnakorrelatsiooni. Mõni pakkumispirkond ei pruugi olla **piirkondliku** virtuaalkeskusega hõlmatud, st see ei panusta keskuse võrdlushinda. Nende pakkumispirkondade turuosalised peaksid siiski saada riske keskuse kaudu maandada.

(19b) [...]Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused [...], et kehtestada üksikasjalikud normid liidu elektriforvardturu kujundamise kohta seoses piirkondlike virtuaalkeskuste loomisega. Selleks et tagada koostoime kehtiva õigusraamistikuga, tuleks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943¹⁸ artiklis 59 sätestatud rakendamisvolituste andmist laiendada, et see hõlmaks ka virtuaalkeskuste loomiseks vajalikke aspekte. Enne kõnealuste rakendamisvolituste teostamist [...] peaks komisjon viima läbi mõju hindamise. Kui see on asjakohane, tuleks mõju hindamisel võtta arvesse piirkondlike virtuaalkeskuste loomise mõju seoses elektrijaamade piiriülese ühisomandiga seotud olemasolevate valitsustevaheliste lepingutega. Rakendamisvolitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (*ELT L 158, 14.6.2019, lk 54*).

- (20) Virtuaalkeskused peaksid kajastama mitme pakkumispirkonna koondhinda ja esitama võrdlushinna, mida turukorraldajad peaksid kasutama selleks, et pakkuda riskimaanduse forvardtooteid. Selles mõttes ei tohiks virtuaalkeskusi käsitada üksustena, kes vahendavad või täidavad tehinguid. Piirkondlikud virtuaalkeskused peaksid võrdlushinnaindeksi väljapakkumisega võimaldama koondada likviidsust ja pakkuma turuosalistele paremaid riskimaandusvõimalusi.
- (21) Selleks et parandada turuosaliste riskimaandusvõimalusi, tuleks laiendada komisjoni määruse (EL) 2016/1719¹⁹ kohaselt loodud ühtse jaotamiskeskonna rolli. Ühtne jaotamiskeskond peaks pakkuma võimalust kaubelda pikaajaliste rahaliste ülekandeõigustega eri pakkumispirkondade ja piirkondlike virtuaalkeskuste vahel. Turuosaliste poolt rahaliste ülekandeõiguste kohta esitatud korraldused **tuleks sobitada** [...] samaaegselt jaotatud pikaajalise piirkonnaülese võimsusega. Selline sobitamine ja jaotamine peaks toimuma regulaarselt, et tagada turuosalistele piisav likviidsus ning seega tõhusad riskimaandusvõimalused. Pikaajalised ülekandeõigused tuleks anda sagedaste lõpptähtaegadega, [...] vahemikus üks kuu kuni vähemalt kolm aastat ette[...], et need vastaksid turuosaliste tüüpilisele riskimaandusperioodile. Ühtset jaotamiskeskonda tuleks seirata ja selle suhtes tuleks võtta täitemeetmeid tagamaks, et see täidab oma ülesandeid nõuetekohaselt.

¹⁹ **Komisjoni 26. septembri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1719, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise forvardturu eeskiri (ELT L 259, 27.9.2016, lk 42).**

- (22) Võrgutariifid peaksid pakkuma põhi-ja jaotusvõrguettevõtjatele stiimuleid kasutada paindlikkusteenuseid, eelkõige tarbimiskaja ja energia salvestamist, arendades selleks uuenduslikke lahendusi olemasoleva võrgu optimeerimiseks ja paindlikkusteenuste hankimiseks. Selleks tuleks võrgutariifid kavandada nii, et neis võetaks arvesse võrguettevõtjate tegevus- ja kapitalikulud või mõlema tõhusat kombinatsiooni, et nad saaksid elektrisüsteemi kulutõhusalt käitada. **Kulude kajastamise nõue ei tohiks piirata võimalust jaotada kulud tõhusalt ümber juhtudel, kui kohaldatakse asukoha- või ajapõhiseid võrgutasusid.** See aitaks veelgi rohkem taastuvad energiaallikad võimalikult väheste kuludega elektrisüsteemi lõimida ja võimaldaks lõpptarbijatel oma paindlikkuslahendusi väärtustada.

- (23) Avamere taastuvad energiaallikad, nagu avamere tuuleenergia, ookeanienergia ja ujuvad päikeseenergiarajatised, on väga olulised selleks, et kujundada välja suuresti taastuvatel energiaallikatel põhinev elektrisüsteem ning tagada 2050. aastaks kliimanetraalsus. Samas esinevad märkimisväärsed takistused, mis ei lase neid energiaallikaid ulatuslikumalt ja tõhusamalt kasutusele võtta ning pärsivad nende osakaalu märkimisväärsel suurendamisel, mis oleks vajalik eelnimetatud eesmärkide saavutamiseks. Samasugused takistused võivad tulevikus tekkida ka muude avameretehnoloogia lahenduste puhul. Nende takistuste hulgas on investeerimisriskid, mis seonduvad rohkem kui ühe turuga seotud avamere hübriidprojektide ainulaadse topograafilise olukorraga, **sealhulgas avamere pakkumispärgkonnas. Oluline on neid takistusi õigeaegselt ja tõhusalt käsitleda.** Selleks et vähendada nende avamereprojektide arendajate investeerimisriski ja tagada, et avamere pakkumispärgkonnas asuvatel projektidel on täisjuurdepääs ümbruskaudsetele turgudele, peaksid põhivõrguettevõtjad kindlustama **avamere pakkumispärgkonnas asuvate** avamereprojektide juurdepääsu vastavale võrkudevahelisele hübriidühendusele kõigi turuajaühikute puhul **kuni ühendamislepingus kokku lepitud võimsuseni, vältides seega võimalikku liigset võimsust.** Kui saadaolevat ülekandevõimsust vähendatakse nii palju, et kogu toodetud elektrit, mille oleks muidu saanud avamereprojektist eksportida, ei saa turule tarnida, peaks põhivõrguettevõtjal või -ettevõtjatel, kes vastutab või vastutavad selle eest, et võimsust vajaduse korral vähendada, olema tulevikus võimalik seda vastavas ulatuses avamereprojekti käitajale hüvitada, kasutades võimsusjaotustulu. See hüvitis **peaks tasakaalustama avamere taastuvelektrijaama käitajate vähenenud tulusid, mis tulenevad juurdepääsu vähenemisest ühendatud turgudele ning** peaks olema seotud vaid turul kättesaadava tootmisvõimsusega, mis võib sõltuda ilmastikust ning ei hõlma avamereprojekti seisakuid ega hooldustöid. **Põhivõrgule juurdepääsu puudumise korral makstavat hüvitist ei tohiks tõlgendada eelisjaotusena. Lisaks ei tohiks käesoleva sätte alla kuuluva sama riski eest kunagi maksta topelthüvitist, näiteks siis, kui risk on juba kaetud hinnavahelepinguga või muu asjakohase toetuskavaga.** Üksikasjad, sealhulgas tingimused, millel meede võib aeguda, **nt piisava nõudluse olemasolu avamere pakkumispärgkonnas või otsene juurdepääs piisavale arvule turgudele riski kadumiseks ning takistuste käsitlemine, tuleks määrata kindlaks rakendusaktiga[...], sealhulgas vajaduse korral komisjoni määruse (EL) 2015/1222 muutmise kaudu[...].**

- (24) Järgmise päeva hulgimüügiturule tuleb kõigepealt madalamate piirkuludega elektrijaamade toodang, kuid kõik turuosaliselised saavad hinna, mille on kehtestanud viimane nõudluse rahuldamiseks vajalik elektrijaam, st kõige kõrgemate piirkuludega elektrijaam hetkel, kui turg kliirib. Selles kontekstis on energiakriis näidanud, et gaasi- ja kivisöehinna tõusu tõttu võivad erandlikult ja püsivalt tõusta hinnad, mille juures gaasil ja kivisöel töötavad elektrijaamad järgmise päeva hulgimüügiturul pakkumisi teevad. See omakorda on toonud kaasa erakordselt kõrged hinnad järgmise päeva turul kogu liidus, kuna gaasil ja kivisöel töötavad elektrijaamad on sageli sellised, mille piirkulud on elektrinõudluse rahuldamiseks kõige kõrgemad.
- (25) Pidades silmas järgmise päeva turu hinna rolli muude elektri hulgimüügiturgude hinna võrdlusalusena ja asjaolu, et kõik turuosaliselised saavad kliiringhinna, on oluliselt väiksemate piirkuludega tehnoloogia puhul saadud pidevalt suurt tulu.
- (26) Selleks et saavutada liidu CO₂ heite vähendamise eesmärgid ja kavas „REPowerEU“ seatud eesmärgid suurendada energiasõltumatust, peab liit taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu palju rohkem kiirendama. Arvestades nende eesmärkide saavutamiseks vajalikke investeeringuid, peaks turg tagama, et kehtestatakse pikaajaline hinnasignaal.

- (27) Selles raamistikus peaksid liikmesriigid püüdma luua õiged turutingimused pikaajalistele turupõhiste vahenditele, nagu energiaostulepingud. Energiaostulepingud on kahepoolsed ostulepingud elektritootjate ja -ostjate vahel. Need tagavad kliendile pikaajalise hinnastabiilsuse ja tootjale investeerimisotsuse tegemiseks vajaliku kindluse. Siiski on vaid vähestel liikmesriikidel aktiivsed energiaostulepingute turud ja ostjad on tavaliselt vaid suurettevõtjad, muu hulgas seetõttu, et energiaostulepingutega on seotud mitmesugused takistused, eelkõige raskus katta selliste pikaajaliste lepingute puhul ostja makseviivituste risk. Liikmesriigid peaksid võtma arvesse vajadust luua dünaamiline energiaostulepingute turg, kui nad kehtestavad poliitikameetmeid, millega saavutada nende lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade kohased energiavaldkonna CO₂ heite vähendamise eesmärgid.

(28) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001²⁰ [...] **kohaselt** peavad liikmesriigid hindama pikaajaliste taastuvelektri ostulepingutega seotud regulatiivseid ja haldustõkkeid ning kõrvaldama selliste lepingute kasutuselevõtmise põhjendamatud tõkked ja lihtsustama nende kasutuselevõttu. Lisaks peavad liikmesriigid kirjeldama taastuvelektri ostulepingute kasutuselevõtu lihtsustamise poliitikat ja meetmeid lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades. Ilma, et see piiraks kõnealust kohustust anda aru energiaostulepingute turgu mõjutava reguleeriva konteksti kohta, peaksid liikmesriigid [...] tagama, et ettevõtjatele, kes seisavad silmitsi energiaostulepingute turule sisenemise tõketega ja ei ole rahalistes raskustes, on kättesaadavad selliste finantsriskide vähendamise vahendid, mis tulenevad ostja poolt energiaostulepingu raames võetud pikaajaliste maksekohustuste täitmata jätmisest. Liikmesriigid võivad otsustada luua turuhindadega tagatisskeemi, kui **eratagatised ei ole kättesaadavad või piisavalt kättesaadavad. Sellisel juhul** peaksid liikmesriigid koostama sätteid, et vältida likviidsuse vähendamist elektriturgudel, näiteks kasutades energiaostu finantslepinguid. **Liikmesriigid võivad otsustada, et hõlbustatakse selliste energiaostulepingute nõudluse agregeerimist, mis sõlmitakse klientidega, kes individuaalselt seisavad silmitsi energiaostulepingute turule sisenemise tõketega, kuid võivad ühiselt esitada tootjatele atraktiivse pakkumise energiaostulepingute sõlmimiseks.** Liikmesriigid ei tohiks toetada energiaostulepinguid, mille alusel ostetakse fossiilkütustest toodetud energiat. Kuigi üldiselt tuleks järgida põhimõtet, et tarbijaid omavahel ei diskrimineerita, võivad liikmesriigid otsustada suunata need vahendid konkreetsetele tarbijakategooriatele, kasutades objektiivseid ja mittediskrimineerivaid kriteeriume. Siinkohal peaksid liikmesriigid võtma arvesse liidu tasandil, näiteks Euroopa Investeeringispanga (EIP) poolt pakutavate vahendite võimalikku rolli.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (*ELTL* 328, 21.12.2018, lk 82).

- (29) Liikmesriikide käsutuses on avaliku sektori toetuse kavandamisel ja eraldamisel mitmesugused vahendid, et toetada energiaostulepingute turgude arendamist. See, kui avaliku sektori toetuse hangetes osalevatel taastuvenergiaprojektide arendajatel lubatakse hoida osa toodangust energiaostulepingu alusel müümiseks, aitaks kaasa energiaostulepingute turgude arendamisele ja kasvule. Lisaks peaksid liikmesriigid nende hangete pakkumuste hindamise raames püüdma kasutada kriteeriume, millega soodustatakse turule sisenemise tõketega silmitsi seisvate osaliste, nt väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) juurdepääsu energiaostulepingute turule, eelistades pakkujaid, kes kohustuvad teatava osa projekti raames toodetava elektri kohta allkirjastama energiaostulepingu ühe või mitme potentsiaalse ostjaga, kel on raske energiaostulepingute turule juurde pääseda.
- (29a) Liikmesriigid peaksid pöörama erilist tähelepanu piiriülestele elektrienergia ostulepingutele ja kõrvaldama konkreetselt nendega seotud põhjendamatud tõkked, võimaldades piiratud võimsusega liikmesriikides asuvatel tarbijatel pääseda diskrimineerimiseta ligi teistes piirkondades toodetud elektrienergiale.**

- (30) Kui liikmesriigid otsustavad liidu CO₂ heite vähendamise eesmärkide saavutamiseks [...]nn
otseste hinnatoetuskavade **kaudu**[...] toetada avalikust sektorist rahastatavaid [...]n
investeeringuid **uutesse** vähese CO₂ heitega ja muudel allikatel kui fossiilkütustel põhinevatesse
elektrijaamadesse, peaksid need kavad olema kahesuunaliste hinnavahelepingute kujul, et
lisaks tulude tagamisele määrataks kindlaks ka ülempiir tulule, mida asjaomaste
tootmisvahenditega turul teenitakse. [...]

- (30a) Õiguskindluse ja prognoositavuse tagamiseks tuleks kohustust struktureerida otseseid toetuskavasid kaheasuunaliste hinnavahelepingutena kohaldada üksnes selliste lepingute suhtes, mis on sõlmitud uude tootmisse tehtavate [...] investeeringute soodustamiseks mõeldud otsese hinnatoetuskavade alusel pärast seda, kui on möödunud kolm aastat käesoleva määruse jõustumise kuupäevast. Kahe või enama pakkumispäringuga seotud avamere hübriidvarade puhul peaks osutatud üleminekuperiood olema selliste projektide keerukuse tõttu viis aastat.“
- (30b) [...]Kohustus kasutada kaheasuunalisi hinnavahelepinguid ei piira direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 6 lõike 1 kohaldamist.
- (30c) Kuigi käesoleva määrusega muudetakse direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 4 lõike 3 teist lõiku, kohaldatakse endiselt täielikult direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 4 ülejäänud sätteid, milles on sätestatud taastuvatest energiaallikatest toodetud energia toetuskavade väljatöötamise põhimõtted.

- (31) Sellised kahesuunalised hinnavahelepingud tagaksid, et tootjate tulud, mis tulenevad avaliku sektori toetuse abil tehtud uutest investeeringutest elektritootmisse, sõltuvad vähem fossiilkütuste põhise elektritootmise volatiilsetest hindadest, mis reeglina määrab järgmise päeva turu hinna. **Sellise kahesuunalise hinnavahelepingu ülesehitus peaks säilitama tootmisüksuse stiimulid tegutseda ja osaleda tõhusalt elektriturgudel, eelkõige selleks, et kajastada [...] turutingimusi. Kahesuunalised hinnavahelepingud võivad kestuselt erineda ja hõlmata muu hulgas süstimisel põhinevaid hinnavahelepinguid ühe või mitme täitmishinnaga, hinnapõranda või võimsus- või võrdlusalusel põhinevaid hinnavahelepinguid. Kahesuunaliste hinnavahelepingute kasutamise kohustust ei kohaldata toetuskavade suhtes, mis ei ole otseselt seotud elektritootmisega, nt salvestamine, ja mille puhul ei kasutata otseseid hinnatoetusi, nt investeerimisabi, muu hulgas ettemakstavate toetuste, maksumeetmete või roheliste sertifikaatide vormis.**

- (32) Kuni kehtib piirang, et liikmesriigid ei saa [...] taastuvate energiaallikatega seoses vastu võtta muid otseseid hinnatoetuskavasid kui otsesed hinnatoetuskavad kahesuunaliste hinnavahelepingute vormis, tuleks neid lubada kasutada vaid vähese CO₂ heitega ja muudel allikatel kui fossiilkütustel põhineva tehnoloogia puhul, mille käitamiskulud on väikesed ja stabiilsed, ning sellise tehnoloogia puhul, mis reeglina ei võimalda elektrisüsteemis paindlikkust, kusjuures välja tuleks arvata varases turul kasutusevõtu etapis olev tehnoloogia. See on vajalik selleks, et mitte seada ohtu suurte piirkuludega tootmistehnoloogia majanduslikku elujõulisust ning et säilitada elektrisüsteemis paindlikkust võimaldava tehnoloogia puhul stiimulid teha elektriturul pakkumisi vastavalt oma alternatiivkuludele. Lisaks ei peaks piirang, et otsesed hinnatoetuskavad tuleb kehtestada kahesuunaliste hinnavahelepingute vormis, kehtima kujunemisjärgus tehnoloogiale, mille kasutamist võivad paremini stimuleerida muud liiki otsesed hinnatoetuskavad. See piirang ei tohiks piirata **direktiivi** [...] (EL) 2018/2001 [...] kohast võimalikku erandit väikesemahulistele käitistele ja näidisprojektidele ning selles tuleks võtta arvesse taastuvenergiakogukondade eripära kooskõlas sama direktiiviga [...].
- (33) Arvestades vajadust tagada tootjatele õiguskindlus, tuleks liikmesriikide kohustust kasutada elektritootmiseks otseseid hinnatoetuskavasid kahesuunaliste hinnavahelepingute vormis kohaldada vaid [...] investeeringute suhtes, mida tehakse **uude elektri tootmisse** [...] eespool olevas põhjenduses täpsustatud allikatest.

- (34) Tänu turutulu ülempiirile peaksid kahesuunaliste hinnavahelepingute vormis kehtestatud otsesed hinnatoetuskavad olema liikmesriikidele täiendav tuluallikas kõrgete energiahindade ajal. Selleks et veelgi leevendada kõrgete elektrihindade mõju tarbijate energiaarvetele, peaksid liikmesriigid tagama, et tulu, mida kogutakse tootjatelt, kelle suhtes kohaldatakse kahesuunaliste hinnavahelepingute vormis kehtestatud otseseid hinnatoetuskavasid, **või kõnealuse tuluga rahalises väärtuses samaväärne summa** kantakse edasi [...] [...] lõpptarbijatele.[...] /Tulude jaotamisel kodumajapidamistele peaks liikmesriikidel eelkõige olema võimalik eelistada kaitsetuid tarbijaid. Võttes arvesse taastuvenergiasse, energiatõhususse ja vähese CO₂ heitega energia kasutuselevõttu tehtud investeeringutest tulenevat laiemat kasu elektritarbijatele, peaks liikmesriikidel samuti olema võimalik kasutada kahesuunalistest hinnavahelepingutest saadavat tulu või selle tuluga rahalises väärtuses samaväärset summat investeeringute rahastamiseks lõpptarbijate elektrikulude vähendamiseks ja kasutada sellist tulu või selle tuluga rahalises väärtuses samaväärset summat otseste hinnatoetuskavade kulude rahastamiseks. [...] [...] Tulud tuleks ümber jaotada viisil, millega tagatakse, et tarbijad saavad endiselt teataval määral hinnasignaali, mis paneks neid vähendama kõrgete hindade ajal tarbimist või nihutama tarbimise ajale, mil hinnad on madalamad (mis on tavaliselt aeg, mil taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal on suurem). **Eelkõige peaks liikmesriikidel olema võimalik kaaluda tipptunnivälist tarbimist paindlikkusstiimulite säilitamiseks.** Liikmesriigid peaksid tagama, et tulude ümberjaotamine elektri lõpptarbijatele ei mõjuta eri tarnijate vahel võrdseid tingimusi ega konkurentsi. **Need põhimõtted ei tohiks olla kohustuslikud tulude puhul, mis on saadud lepingutest, mis on sõlmitud otseste hinnatoetuskavade alusel enne kahesuunaliste hinnavahelepingute kasutamise kohustuse kohaldamise kuupäeva.** Liikmesriikidel on võimalik jaotada kahesuunalistest hinnavahelepingutest saadavat tulu, ilma et see jaotamine kujutaks endast direktiivi (EL) 2019/944 artikli 5 kohast jaehinna reguleerimist.

- (35) Lisaks peaksid liikmesriigid tagama, et otsesed hinnatoetuskavad olenemata nende vormist ei kahjustaks elektriturgude tõhusat, konkurentsivõimelist ja likviidset toimimist ning et seejuures säiliks stiimulid tootjatele reageerida turusignaalidele, sealhulgas lõpetada tootmine, kui elektri hinnad on tegevuskuludest madalamad, ja lõpptarbijatele vähendada tarbimist, kui elektri hinnad on kõrged. Liikmesriigid peaksid tagama, et toetuskavad ei takistaks ärilepingute, näiteks energiaostulepingute väljatöötamist.
- (36) Seega on kahe-suunalistel hinnavahelepingutel ja energiaostulepingutel täiendav roll energiapöörde edendamisel ning taastuvatest energiaallikatest ja vähese CO₂ heitega energiast saadava kasu tarbijateni viimisel. Kooskõlas käesoleva määruse nõuetega peaks liikmesriikidel olema vabadus otsustada, milliseid vahendeid nad kasutavad, et saavutada oma CO₂ heite vähendamise eesmärgid. Energiaostulepingute kaudu aitavad erainvestorid taastuvatest energiaallikatest saadud ja vähese CO₂ heitega energiat täiendavalt kasutusele võtta ning fikseerida ühtlasi madalad ja stabiilsed elektri hinnad pikas perspektiivis. Kahe-suunaliste hinnavahelepingute kaudu saavutavad avaliku sektori asutused sama eesmärgi tarbijate nimel. Mõlemad vahendid on vajalikud, et saavutada liidu CO₂ heite vähendamise eesmärgid taastuvatest energiaallikatest saadud ja vähese CO₂ heitega energia kasutuselevõtu kaudu ning tuua ühtlasi tarbijateni odava elektritootmise kasu.

- (37) Taastuvate energiaallikate kiiremaks kasutuselevõtuks peavad olema üha kättesaadavamad paindlikkuslahendused, et tagada nende allikate lõimimine võrku ning võimaldada elektrisüsteemil ja -võrgul kohaneda elektritootmise ja -tarbimise varieeruvusega eri ajavahemikel. **Mittefossiilse paindlikkuse soodustamiseks [...] peaksid reguleerivad asutused või muud liikmesriigi määratud asutused või üksused** põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate sisendi põhjal korrapäraselt hindama, kas elektrisüsteemis on vaja paindlikkust, **ning kõnealune hindamine peaks täiendama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999²¹ kohast riiklike energiasüsteemide paindlikkuse aruandlust.** Arvestades vajadust vähendada energiasüsteemi CO₂ heidet, tuleks elektrisüsteemis vajaliku paindlikkuse hindamisel võtta arvesse kõiki olemasolevaid ja kavandatud investeeringuid, [...] sealhulgas veel võrku ühendamata olemasolevad varad[...] paindlikkusallikatesse, nagu paindlik elektritootmine, võrkudevahelised ühendused, tarbimiskaja, energia salvestamine või taastuvkütuste tootmine. Selle põhjal peaksid liikmesriigid määrama kindlaks mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskaja ja **energia** salvestamisega seotud riikliku eesmärgi, mis peaks kajastuma ka nende lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades.

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (*ELT L 328, 21.12.2018, lk 1*).

(38) Selleks et saavutada mittefossiilse paindlikkuse, nagu tarbimiskajasse ja **energia** salvestamisse tehtavate investeeringute vajadusega seotud **soovituslik** riiklik eesmärk, **ning kui** **paindlikkusvajadusi ei lahendata turutõkete kõrvaldamise ja olemasolevate investeeringutega, võivad liikmesriigid kasutada mittefossiilse paindlikkuse toetuskavasid, mis seisnevad maksetes mittefossiilse paindlikkuse saadaoleva võimsuse eest.[...]**

(39) [...] ²² [...]

(40) [...]

²² [...]

(40a) Kuna kooskõlastamata reservvõimsuse mehhanismid võivad avaldada elektrienergia siseturule märkimisväärt mõju, kehtestati puhta energia paketiga terviklik raamistik, et vajadust reservvõimsuse mehhanismide järele paremini hinnata ja nende kavandamist parandada. Vaatamata vajadusele piirata konkurents- ja siseturumoonutusi, võib reservvõimsuse mehhanismidel koos asjakohase õigusraamistikuga olla oluline roll ressursside piisavuse tagamisel, eelkõige üleminekul süsinikuvabale süsteemile ning selliste energiasüsteemide puhul, kus süsteemidevaheliste ühenduste tase on ebapiisav. Seega, kuigi reservvõimsuse mehhanisme ei tohiks enam käsitada kui viimase abinõuna võetavat meetet, tuleks nende vajalikkust ja ülesehitust korrapäraselt hinnata, võttes arvesse muutuvat õigusraamistikku ja turuolukorda. Reservvõimsuse mehhanismide vastuvõtmise menetlus on siiski osutunud keerukaks. Selleks et käsitleda potentsiaalseid võimalusi reservvõimsuse mehhanismi kohaldamise menetluse ühtlustamiseks ja lihtsustamiseks /.../ning tagada, et liikmesriigid saaksid piisavusega seotud probleeme õigeaegselt lahendada, nähes samas ette vajalikud kontrollid siseturule tekkiva kahju ärahoidmiseks, peaks komisjon /.../esitama kiiremas korras põhjaliku aruande, milles selliseid võimalusi hinnatakse. Sellega seoses peaks komisjon, kui see on asjakohane, nõudma, et amet muudaks Euroopa ressursside piisavuse hindamise metoodikat vastavalt kohaldatavale protsessile. Pärast liikmesriikidega konsulteerimist ja /.../hiljemalt kolm kuud pärast käesoleva määruse jõustumist peaks komisjon vajadusel esitama ettepanekud reservvõimsuse mehhanismide hindamise protsessi ühtlustamiseks ja lihtsustamiseks.

- (41) Uute tootmise ja energiat kasutavate seadmete, eriti taastuenergiajaamade võrku ühendamise menetlustes esineb sageli viivitusi. Üks selliste viivituste põhjuseid on saadaoleva võrguvõimsuse puudumine investori valitud asukohas, mis tähendab, et võrku tuleb laiendada või tugevdada, et seadmed süsteemiga ohutul viisil ühendada. Uus nõue, mille kohaselt elektrivõrguettevõtjad nii põhi- kui ka jaotusvõrgu tasandil peavad avaldama teabe nende tegevuspiirkonnas saadaoleva võrguvõimsuse kohta ja seda teavet ajakohastama, aitaks investoritel teha otsuseid süsteemis saadaoleva võrguvõimsusega seotud teabe põhjal ning seega kiirendada taastuenergia kasutuselevõttu.
- (42) Selleks et lahendada probleem, et võrkuühendamistaotlustele vastuse saamine võtab kaua aega, peaksid põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad andma süsteemi kasutajatele selget ja läbipaistvat teavet nende võrkuühendamistaotluste seisu ja menetlemise kohta. Põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad peaksid [...] esitama sellise teabe kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest.
- (43) Energiakriisi ajal on tarbijad puutunud kokku äärmiselt volatiilsete energia hulgimüügihindadega ja neil on olnud vähe võimalusi energiaturul osaleda. Seetõttu on paljudel kodumajapidamistel olnud raske arveid tasuda. Kõige rängema hoobi on saanud kaitsetud tarbijad ja energiaostuvõimetud elanikud,²³ kuid selliseid raskusi kogevad ka keskmise sissetulekuga leibkonnad. Seepärast on oluline ajakohastada tarbijate õigusi ja kaitset, et võimaldada tarbijatel saada kasu energiapöördest, siduda nende energiaarved lahti lühiajalistest hinnakõikumistest energiaturgudel ning luua tarnijate ja tarbijate vahel uus riskitasakaal.

²³ Teatavatel rühmadel, nagu naised, puuetega inimesed, vanemaealised, lapsed ning rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimesed, on suurem oht olla energiaostuvõimetusest mõjutatud või neid võib energiaostuvõimetuse mõjutada negatiivsemalt.

- (44) Tarbijatel peaks olema juurdepääs laiale valikule pakkumistele, et nad saaksid valida oma vajadustele vastava lepingu. Tarnijad on aga oma pakkumisi vähendanud, kindlaksmääratud hinnaga lepinguid on jäänud vähemaks ja pakkumiste valik on muutunud piiratuks. Tarbijatel peaks alati olema võimalus valida taskukohane kindlaksmääratud hinna ja tähtajaga leping ning tarnijad ei tohiks tingimusi enne sellise lepingu lõppemist ühepoolselt muuta. **See ei muuda asjaolu, et dünaamilise hinnaga lepingud on endiselt olulised ja et /.../ taastuvate energiaallikate üha suurem kasutuselevõtt võib aidata tarbijatel oma energiaarveid vähendada. Liikmesriikidel peaks olema võimalik vabastada [...] üksnes dünaamilise hinnaga lepinguid pakkuvaid tarnijaid kindlaksmääratud hinna ja kindlaksmääratud tähtajaga lepingute pakkumise kohustusest, tingimusel et see ei avalda konkurentsile negatiivset mõju ning säilib piisav kindlaksmääratud hinna ja kindlaksmääratud tähtajaga lepingute valik.**
- (45) Kui tarnijad ei taga, et nende elektriportfellis on riskid piisavalt maandatud, võivad elektri hulgimüügihindade muutused tähendada neile finantsriski ja põhjustada nende tõrkeid ning kulud sel juhul kanduda üle tarbijatele ja teistele võrgukasutajatele. Seepärast tuleks tagada, et tarnijatel on kindlaksmääratud hinnaga lepingute pakkumisel riskid asjakohaselt maandatud. Asjakohases riskimaandusstrateegias tuleks arvesse võtta tarnija juurdepääsu tema tootmisele ja tema kapitalisatsiooni ning tema sõltuvust hulgimüügituru hindade muutumisest. **Asjakohaste riskimaandusstrateegiate olemasolu saab tagada üldiste eeskirjadega, mille üle teostatakse järelvalvet ilma üksikute tarnijate positsioone või strateegiaid eraldi läbi vaatamata. Tarnijate stressitestid ja neile esitatavad aruandlusnõuded võiksid olla vahendid tarnijate riskimaandusstrateegiate hindamiseks.**

- (46) Tarbijatel peaks olema võimalik valida tarnija, kes pakub nende vajadustele kõige paremini vastavat hinda ja teenust. Tänu mõõtmise ja kasutajapõhise mõõtmise tehnoloogia ning üldisemalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengule on nüüd tehniliselt võimalik kasutada samas asukohas mitut tarnijat. Tarbijatel peaks olema võimalik soovi korral kasutada neid võimalusi, valimaks eraldi tarnija eelkõige selleks, et saada toidet sellistele elektriseadmetele nagu soojuspumbad või elektrisõidukid, mille elektritarbimine on eriti suur või mis suudavad oma elektritarbimist vastavalt hinnasignaalidele automaatselt muuta. **Selleks peaks tarbijatel olema lubatud kasutada oma valdustes rohkem kui üht mõõtmis- ja arvelduspunkti, mis on hõlmatud ühe ühenduspunktiga ja mis võimaldavad eri seadmeid eraldi mõõta ja energiaga varustada. Mõõtmispunktid peaksid olema üksteisest selgelt eristatavad. Seotud kulude jagamise normid tuleks kindlaks määrata riiklikul tasandil. Mõned nutiarvestisüsteemid võivad hõlmata otseselt rohkem kui ühte mõõtmispunkti ja seega võimaldada tarbijatel sõlmida korraga mitu elektrivarustuslepingut. Tarnijatel peaks olema tasakaalustamiskohustus ainult mõõtmis- ja arvelduspunktide eest, mida nad tarnivad.** Peale selle saavad lõpptarbijad [...] spetsiaalsete [...] mõõte[...]/lahenduste kasutuselevõtu abil, mis on ühendatud paindliku ja reguleeritava koormusega seadmetega või neisse sisse ehitatud, osaleda muudes stiimulipõhistes tarbimiskajakavades, mis pakuvad paindlikkust nii elektriturul kui ka põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele. Kokkuvõttes peaksid sellised kokkulepped aitama kaasa sellele, et suureneb tarbimiskaja kasutamine ja tarnijate võimalus saada suurem kontroll oma energiatarbimise ja -arvete üle ning ühtlasi elektrisüsteemi paindlikkus tulla toime nõudluse ja pakkumise kõikumistega.

- (47) Kuna energiapakkumised ja mitmesugused turundustavad on üha keerukamad, on tarbijatel sageli raske nende sõlmitud lepingute sisust täielikult aru saada. Eelkõige ei ole selge, kuidas määratakse hind, millised on lepingu pikendamise tingimused või lepingu lõpetamise tagajärjed või mis põhjustel muudab tarnija tingimusi. Seepärast peaksid agregeerimises osalevad tarnijad või turuosalisel andma tarbijatele enne lepingu sõlmimist lühidalt ja lihtsasti arusaadavalt põhilise teabe energiapakkumiste kohta.
- (48) Selleks et tagada tarbijatele [...] jätkuv elektriga varustamine, **eelkõige** tarnija tõrgete korral, peaksid liikmesriigid [...] **rakendama viimasena vastutava tarnija süsteemi. Peaks olema võimalik [...] määrata viimasena vastutav tarnija kas enne tarnija tõrget või siis selle ajal. Sellist viimasena vastutavat tarnijat [...] võib käsitada universaalteenuse osutajana. [...] Viimasena vastutav** tarnija võib olla vertikaalselt integreeritud ettevõtja müügiosakond, mis täidab ka jaotusülesandeid, tingimusel et see vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/944²⁴ [...] eraldatusnõuetele. See ei tähenda siiski, et liikmesriigid on kohustatud tarnima teatava kindlaksmääratud miinimumhinnaga. **Kui liikmesriik on enne käesoleva direktiivi jõustumist juba määranud viimasena vastutava tarnija, kasutades õiglast, läbipaistvat ja mittediskrimineerivat menetlust, ei ole vaja korraldada uut viimasena vastutava tarnija määramise menetlust.**

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

- (49) Energiaajagamine võib tekitada suurema vastupanuvõime mõju suhtes, mida avaldavad kõrged ja volatiilsed hulgimüügituru hinnad tarbijatele, võimestab suuremat rühma tarbijaid, nagu energiaostuvõimetutele ja kaitsetutele tarbijatele, kel muidu ei ole rahaliste või ruumiliste piirangute tõttu võimalust saada aktiivseks tarbijaks, ning aitab suurendada taastuenergia kasutuselevõttu, sest kaasatakse täiendavaid erakapitali investeeringuid ja mitmekesistatakse tasustamisviise. Tänu asjakohaste hinna-signaalide ja salvestusüksuste lõimimisele võib elektrijagamine aidata luua aluse selleks, et ära kasutada väiksemate tarbijate paindlikkusvõimalusi.
- (50) Aktiivsetel tarbijatel, kes omavad, liisivad või rendivad salvestus- või tootmisüksust, peaks olema õigus jagada ülejäävat toodangut **tasu eest või tasuta** ja anda teistele tarbijatele võimalus saada aktiivseteks tarbijateks või jagada ühiselt liisitud, renditud või omatavate üksustega toodetud või neis salvestatud taastuenergiat kas otse või kolmandast isikust vahendaja kaudu. **Ülejääva toodangu tasu eest jagamise mis tahes makseid võib tasuda kas aktiivsete klientide vahel otse või siis automatiseeritud vastastikuse kauplemise platvormi kaudu.** Energiaajagamise kokkulepped põhinevad kas aktiivsete tarbijate vahelistel eraõiguslikel lepingutel või need sõlmitakse juriidilise isiku kaudu. Juriidiline isik, kes kasutab [...] direktiivis (EL) 2018/2001 määratletud taastuenergiakogukonna või [...] direktiivis (EL) 2019/944 määratletud kodanike energiakogukonna kriteeriume, võib oma liikmetega jagada elektrit, mis on toodetud tema täielikus omandis olevate üksustega. Energiaajamisega seotud kaitse ja võimestamise raamistikus tuleks pöörata erilist tähelepanu energiaostuvõimetutele ja kaitsetutele tarbijatele.

- (51) Energiajagamine tähendab sellise ise toodetud või salvestatud elektri ühist tarbimist, mille rohkem kui üks ühiselt tegutsevat aktiivset tarbijat on võrku edastanud. Liikmesriigid peaksid kasutusele võtma asjakohase IT-taristu, mis võimaldab teatava ajavahemiku **tarbija mõõdetud kogutarbimise ja kogutarbimisest maha arvatud** ise toodetud või salvestatud taastuvenergia halduslikult ühitada, et arvutada **tarbija tarnija poolt väljastatud** energiaarve energiakomponent, **vähendades sedasi tarbija arvet**. Nende üksuste väljund tuleks jaotada koondatud tarbijakoormuseprofiilide vahel, järgides staatilisi, muutuvaid või dünaamilisi arvutusmeetodeid, mis võivad olla ette kindlaks määratud või mille võivad aktiivsed tarbijad kokku leppida. **Energiajagamises osalevad aktiivsed tarbijad vastutavad rahaliselt nende põhjustatud tasakaalustamatuse eest. See ei tohiks piirata aktiivsete klientide võimalust delegeerida oma tasakaalustamiskohustust teistele turuosalistele. [...]Kõiki käesolevas direktiivis sätestatud tarbijate õigusi ja kohustusi kohaldatakse energiajagamissüsteemides osalevate lõpptarbijate suhtes. Tarnijate kohustuste täitmist ei tohiks siiski nõuda kodumajapidamistelt, mille ülesseatud võimsus on kuni 10,8 kW üksikute kodumajapidamise puhul ja kuni 50 kW kortermajade puhul.**
- (52) Kaitsetuid tarbijaid tuleks piisavalt kaitsta elektrivõrgust lahtiühendamise eest ning neid ei tohiks panna olukorda, mis sunniks neid võrgust lahti ühendama. Tarnijatel ja kõigil asjaomastel riigi ametiasutustel on jätkuvalt oluline roll selles, et teha muu hulgas tihedas koostöös sotsiaalkindlustussüsteemidega kindlaks lühi- ja pikaajalised asjakohased meetmed, mis tuleks teha kättesaadavaks kaitsetutele tarbijatele nende energiakasutuse ja -kulude haldamiseks.

(53) Kui riik sekkub elektritarbimise hinnakujundusse, on põhimõtteliselt tegemist turumoonutusega. Seega võib sellist sekkumismeedet rakendada üksnes avaliku teenindamise kohustusena, mille kohta kehtivad eritingimused. Selle direktiivi kohaselt võib energiaostuvõimetutele ja vähekaitstud leibkondadele ning üleminekumeetmena kodumajapidamistele ja mikroettevõtjatele kehtestada reguleeritud hinnad, sealhulgas omahinnast madalamad hinnad, **olenemata sellest, kas on elektriinnakriis või mitte**. Kriisi ajal, mil elektri hulgi- ja jaemüügihinnad tõusevad märkimisväärselt ja see mõjutab negatiivselt majandust laiemalt, peaks liikmesriikidel olema lubatud ajutiselt laiendada reguleeritud hindade kohaldamist ka VKEdele. Liikmesriikidel peaks olema ajutiselt lubatud kehtestada nii kodumajapidamistele kui ka VKEdele omahinnast madalamad reguleeritud hinnad, tingimusel et see ei põhjusta moonutusi tarnijate vahel ja tarnijatele hüvitatakse omahinnast madalama hinnaga tarnimine **elektriinnakriisi ajal**. Siiski tuleb tagada, et selline hinna reguleerimine oleks sihipärane ega looks stiimuleid tarbimise suurendamiseks. Seega peaks **ajutine [...] hinna reguleerimise laiendamine** piirduma 80 %-ga kodumajapidamiste keskmisest tarbimisest ja 70 %-ga VKEde eelmise aasta tarbimisest. [...] **Nõukogu, kes tegutseb komisjoni ettepaneku alusel, peaks määrama rakendusotsusega kindlaks, millal esineb piirkondlik või kogu liitu hõlmav [...] elektriinnakriis. Hinnang selle kohta, kas selline innakriis eksisteerib, peaks põhinema võrdlusel tavapärase turu toimimise ajal kehtivate hindadega, mistõttu ei tohiks võtta arvesse varasemate kriiside mõju. Otsuses tuleks samuti kindlaks määrata kuni aasta pikkune ajavahemik, mille jooksul see ajutine reguleeritud hindade laiendamine kehtib. Kui jätkuvalt on täidetud tingimused, mille alusel saab järeldada et eksisteerib piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektriinnakriis, peaks nõukogul olema võimalik komisjoni ettepaneku alusel rakendusotsuse kehtivusaega pikendada. Nõukogule rakendusvolituste andmisel võetakse asjakohaselt arvesse selle otsuse poliitilist laadi, millega käivitatakse laiendatud võimalused riiklikuks sekkumiseks tarnitava elektri hinnakujundusse, mis nõuab erinevate poliitiliste kaalutluste delikaatset tasakaalustamist, ning samuti seda, milline on sellise otsuse horisontaalne mõju liikmesriikidele.**

- (53a) Nõukogu määruse (EL) 2022/1854 artiklites 6–8 ja artiklis 10 kehtestatud tulude ülempiir väiksemate piirkulude korral on mõnel juhul taganud asjakohase sissetulekuallika, mida liikmesriigid on kasutanud selleks, et leevendada kõrgete elektrihindade mõju tarbijate arvetele. Käesoleva määrusega nähakse ette vahendid, mis samuti leevendavad tarbijate olukorda kõrgete elektrihindade perioodidel; nende vahendite rakendamise ajal peaks liikmesriikidel olema lubatud kohaldada 30. juunini 2024 ka tulude ülempiiri väiksemate piirkulude korral. Selle tulude ülempiiri suhtes tuleks kohaldada tingimusi, mis vastavad nendele, mida kohaldati nõukogu määruse (EL) 2022/1854 alusel. Sellise tulude ülempiiri kohaldamise hindamiseks peaks komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande.**
- (53aa) Kui mõni käesoleva määrusega kavandatud meede kujutab endast riigiabi, ei piira selliseid meetmeid käsitlevad sätted ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist. Komisjon on pädev hindama riigiabi siseturuga kokkusobivust.**
- (53b) Kuna Eesti, Läti ja Leedu ei ole veel Euroopa elektrisüsteemiga sünkroniseeritud, seisavad nad tasakaalustamisturgude korraldamisel ja tugiteenuste turupõhisel hankimisel silmitsi väga spetsiifiliste probleemidega. Kuigi sünkroniseerimine on hästi edenenud, on stabiilse sünkroniseeritud süsteemi toimimise üks hädavajalikke eeltingimusi piisava tasakaalustamisvõimsuse reservi olemasolu sageduse reguleerimiseks. Kuna Balti riigid sõltuvad sageduste haldamisel Venemaa sünkroonalast, ei olnud neil veel võimalik arendada välja oma enda toimivat tasakaalustamisturgu. Venemaa Ukraina-vastane agressioonisõda on märkimisväärselt suurendanud nende enda tasakaalustamisturgude puudumisest tingitud ohtu varustuskindlusele.**

Seepärast ei kajasta määruse (EL) 2019/943 artikli 6 [...] lõigete 9, 10 ja 11 ning määruse (EL) 2017/2195 artikli 41 [...] lõike 2 nõuded, mis on kavandatud kohaldamiseks olemasolevate tasakaalustamisturgude suhtes, veel olukorda Eestis, Lätis ja Leedus, eriti kuna tasakaalustamisturu väljaarendamine nõuab aega ja uusi investeeringuid tasakaalustamisvõimsusesse. Seetõttu peaks Eestil, Lätil ja Leedul olema kõnealustest nõuetest olenemata õigus sõlmida pikemaajalisi lepinguid tasakaalustamisvõimsuse hankimiseks üleminekuperioodi ajaks.

(53ba) Eesti, Läti ja Leedu tuleks samuti vabastada direktiivi (EL) nr 944/2019 artikli 40 [...] lõike 4 ja artikli 54 [...] lõike 2 teatavate sätete nõuetest niivõrd, kuivõrd see on vajalik süsteemi turvalisuse tagamiseks üleminekuperioodil.

(53c) Eestile, Lätile ja Leedule ette nähtud üleminekuperioodid tuleks pärast sünkroniseerimist võimalikult kiiresti lõpetada ning neid tuleks kasutada asjakohaste turuinstrumentide väljatöötamiseks, mis pakuvad lühiajalisi tasakaalustamisreserve ja muid hädavajalikke tugiteenuseid, ning peaksid piirduma selle protsessi jaoks vajaliku ajaga.

(53d) Balti riigid on kavas sünkroniseerida Mandri-Euroopa sünkroonalaga ühe Poolat ja Leedut ühendava kaheahelalise liiniga. Sünkroniseerimisel tuleb selle liini võimsus suures osas jätta talitluskindluse varu jaoks juhuks kui Balti riikide süsteemis peaks tekkima ootamatu katkestus ja sellega kaasnev soovimatu hälve. Põhivõrguettevõtjad peaksid jätkuvalt pakkuma piiriüleseks kauplemiseks maksimaalset võimsust, mis vastab talitluskindluse piiridele ning võtma arvesse võimalikke erandolukordi Poola ja Leedu süsteemides, sealhulgas neid, mis tulenevad alaliskõrgepinge liinide katkestustest või Balti riikide lahtiühendamisest Mandri-Euroopa sünkroonalast. Sellist võrkudevahelise ühenduse eriolukorda tuleks arvesse võtta koguvõimsuse ja erandolukordade arvutamisel kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 16 lõikega 8.

- (53e) Arvestades, et Küprose põhivõrk ei ole ühendatud ühegi liikmesriigiga, seisab Küpros tasakaalustamisturgude korraldamisel ja tugiteenuste turupõhisel hankimisel silmitsi väga spetsiifiliste probleemidega. Küpros tuleks vabastada direktiivi (EL) 944/2019 artikli 40 lõike 4 ja artikli 54 lõike 2 teatavate sätete nõuetest niivõrd, kui võrd see on vajalik süsteemi turvalisuse tagamiseks üleminekuperioodil, nimelt seni, kuni Küprose põhivõrk ühendatakse võrkudevaheliste ühenduste kaudu teiste liikmesriikidega.
- (53f) Keskkonnakaitse eesmärkide toetamiseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artikli 22 lõikes 4 sätestatud nõuded reservvõimsuse mehhanismide CO₂ heite piirnormide kohta. Süsinikuvabale süsteemile ülemineku ajal ja pärast energiakriisi võivad liikmesriigid, kes kohaldavad reservvõimsuse mehhanisme, mis kiideti heaks enne käesoleva määruse jõustumist, teha erandkorras ja viimase abinõuna sellest CO₂ heite piirnormist piiratud ajaks erandeid. Selline erand peaks siiski piirduma olemasoleva tootmisvõimsusega, mille puhul alustati ärilist tootmist enne 4. juulit 2019, st enne puhta energia paketi jõustumist. Kui varasemad hankemenetlused, mis vastasid CO₂ heite piirnorme käsitlevatele nõuetele, ei ole andnud tuvastatud piisavuse probleemi lahendamiseks vajalikku võimsust, peaks liikmesriikidel olema lubatud korraldada täiendav hankemenetlus, mis vastab kõigile Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 IV peatükis sätestatud nõuetele, välja arvatud CO₂ heite piirnorme käsitlevatele nõuetele, ning üksnes sellise võimsuse koguse puhul, mis on tuvastatud piisavuse probleemide lahendamiseks vajalik. Tootmisvõimsust, mis ei vasta CO₂ heite piirnormidele, ei tohiks hankida kauem kui üks aasta. Selline kohaldamine ei tohi kahjustada liikmesriikide eeldatavaid CO₂ heite vähendamise kavasid.
- (53g) Reservvõimsuse mehhanismidest peaks saama osa võtta kõikide ressurssidega, millega on võimalik tagada nõutav tehniline tase, sealhulgas gaasiküttel töötavad elektrijaamad, tingimusel et need vastavad artikli 22 lõikes 4 sätestatud heite piirnormile.

- (54) Käesoleva määrusega kavandatud meetmed ei piira ka **Euroopa Parlamendi ja nõukogu** direktiivi 2014/65/EL,²⁵ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu** määruse (EL) 2016/1011²⁶ ega **Euroopa Parlamendi ja nõukogu** määruse (EL) nr 648/2012²⁷ kohaldamist.
- (55) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/942,²⁸ määrust (EL) 2019/943[...], direktiivi (EL) 2019/944 [...] ja direktiivi (EL) 2018/2001 [...] tuleks vastavalt muuta.
- (56) Kuna käesoleva määruse eesmärke, **nimelt parandada integreeritud elektrituru korraldust, eelkõige selleks, et vältida põhjendamatult kõrgeid elektrihindu**, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga on võimalik neid paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale,

²⁵ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349).**

²⁶ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1011, mis käsitleb indekseid, mida kasutatakse võrdlusalustena finantsinstrumentide ja -lepingute puhul või investeerimisfondide tootluse mõõtmiseks, ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL ning määrust (EL) nr 596/2014 (ELT L 171, 29.6.2016, lk 1).**

²⁷ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrus (EL) nr 648/2012 börsiväliste tuletisinstrumentide, kesksete vastaspoolte ja kauplemisteabehoidlate kohta (ELT L 201, 27.7.2012, lk 1).**

²⁸ **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22).**

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

[.../Määruse (EL) 2019/943 muutmine

Määrust (EL) 2019/943 muudetakse järgmiselt.

(1) Artiklit 1 muudetakse järgmiselt:

[a] punkt b asendatakse järgmisega:

„b) sätestada lõimitud elektrituru hea toimimise aluspõhimõtted, mis võimaldavad kõigile ressursside pakkujatele ja elektritarbijatele mittediskrimineeriva juurdepääsu turule, võimaldavad arendada elektri forvardturge, et tarnijatel ja tarbijatel oleks võimalik maandada elektrihindade tulevase volatiilsuse riski või kaitsta end selle eest, ning millega luuakse tarbijatele võimalusi, tagatakse konkurentsivõime ülemaailmsel turul, suurendatakse paindlikkust tarbimiskaja, energia salvestamise ja muude mittefossiilse paindlikkuse lahenduste kaudu, hõlbustatakse hajanõudluse ja -pakkumise agregeerimist ning võimaldatakse turu ja sektorite lõimimist ja taastuvatest allikatest toodetud elektri turupõhist tasustamist;“

[b] lisatakse järgmine punkt:

„e) toetada pikaajalisi investeeringuid taastuvenergia tootmisse ja võimaldada tarbijatel muuta oma energiaarved vähem sõltuvaks lühiajaliste elektrituruhindade kõikumisest, eelkõige fossiilkütuste hindade kõikumisest, keskpikas ja pikas perspektiivis.“

(2) Artiklisse 2 lisatakse järgmised punktid: „72) „tipptund“ – tund, mil **põhivõrguettevõtjate ja, kui see on asjakohane, määratud elektriturukorraldajate prognooside põhjal eeldatakse, et elektri kogutarbimine või järgmise päeva elektri hulgimüügihind on kõrgeim** [...], võttes arvesse piirkonnaülest kauplemist;

73) „tippnõudluse vähendamine“ – turuosaliste suutlikkus vähendada põhivõrguettevõtja **taotlusel** elektritarbimist [...] tipptundidel;

74) „tippnõudluse vähendamise toode“ – turupõhine toode, mille kaudu turuosalisel saavad pakkuda põhivõrguettevõtjatele tippnõudluse vähendamise võimalust;

75) „virtuaalkeskus“ – mittefüüsiline piirkond, mis hõlmab rohkem kui ühte pakkumispirkonda ja mille jaoks kehtestatakse metoodika kohaselt **võrdlushind**;

76) „kahesuunaline hinnavaheleping“ – energiatootmisüksuse käitaja ja vastaspoole (tavaliselt avalik-õiguslik üksus) vahel sõlmitud leping, millega nähakse ette nii miinimumtasu kaitse kui ka ülemäärase tasu piirmäär; [...]

77) „energiaostuleping“ – leping, mille alusel füüsiline või juriidiline isik nõustub turutingimustel ostma elektritootjalt elektrit;

[...]

79) „spetsiaalne **mõõtevahend**[.../“ – seade, mis on **ühendatud** rajatisega või paigaldatud rajatisse, mis **osutab** tarbimiskaja- või paindlikkusteenuseid elektriturul või põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele;

80) „paindlikkus“ – elektrisüsteemi suude kohaneda tootmis- ja tarbimisharjumuste ning võrgu kättesaadavuse varieeruvusega asjaomaste turuajavahemike lõikes.“

(2a) Artiklis 2 muudetakse järgmist punkti järgmiselt:

22) „reservvõimsuse mehhanism“ – meede ressursside piisavuse vajaliku taseme tagamiseks, milleks tasustatakse ressursside omanikke ressursside kättesaadavuse eest, v.a tugiteenustega või ülekandevõime piiratuse juhtimisega seotud meetmed;

(3) Artiklit 7 muudetakse järgmiselt:

[a] lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Põhivõrguettevõtjad ja määratud elektriturukorraldajad või nende määratud üksus korraldavad lõimitud järgmise päeva ja päevasiseste turgude juhtimist ühiselt vastavalt määrusele (EL) 2015/1222. Põhivõrguettevõtjad ja määratud elektriturukorraldajad teevad koostööd liidu tasandil või kui see on asjakohasem, siis piirkondlikul tasandil, et maksimeerida elektriga kauplemise tõhusust ja tulemuslikkust liidu järgmise päeva ja päevasisestel turgudel. Kohustus teha koostööd ei mõjuta liidu konkurentsioiguse kohaldamist. Elektriga kauplemise osas teostavad põhivõrguettevõtjate ja määratud elektriturukorraldajate [...] **või nende määratud üksuste** üle regulatiivset järelevalvet reguleerivad asutused vastavalt direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 59 ja ACER vastavalt määruse (EL) 2019/942 artiklitele 4 ja 8.“;

[b] lõiget 2 muudetakse järgmiselt:

(i) punkt c asendatakse järgmisega:

„c) aitavad maksimeerida kõigi turuosaliste osalemist piirkonnaüleses ja -siseses kauplemises mittediskrimineerival viisil ja võimalikult lähedal reaalajale kõigis pakkumispiirkondades;“

(ii) lisatakse punkt ca:

„ca) on korraldatud nii, et **alati** oleks tagatud likviidsuse jagamine kõigi määratud elektriturukorraldajate vahel nii piirkonnaülesel kui ka -sisesel kauplemisel, **sealhulgas pärast piirkonnaülesete tehingute sulgemisaega päevasisesel turul. Eelkõige esitavad määratud elektriturukorraldajad [...] kõik [...] järgmise päeva ja päevasisesel turu toodete korraldused ühtse järgmise päeva ja päevasisesel turu mehhanismi kaudu kuni viimase ajahetkeni, mil järgmise päeva või päevasisene kauplemine on asjaomases pakkumispäevakavas lubatud. Määratud elektriturukorraldajad ei tohi korraldada kauplemist järgmise päeva ja päevasisesel turu toodetega väljaspool ühtset järgmise päeva ja päevasisesel turu mehhanismi. See kohustus kehtib määratud elektriturukorraldajate suhtes ja vajaduse korral ettevõtjate suhtes, kes otseselt või kaudselt kontrollivad määratud elektriturukorraldajaid või teostavad nende üle mis tahes õigusi, ning ettevõtjate suhtes, kes otseselt või kaudselt kontrollivad määratud elektriturukorraldajat või keda kontrollib määratud elektriturukorraldaja. [...]**

(4) Lisatakse järgmised artiklid[...]:

„Artikkel 7a

Tippnõudluse vähendamise toode

1. **Kui kooskõlas direktiivi (EL) 2019/944 artikliga 66a kuulutatakse välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektri hinnakriis ja [...] ilma et see piiraks [...] kõnealuse [...] direktiivi artikli 40 lõigete 5 ja 6 kohaldamist, võivad liikmesriigid lubada võrguettevõtjatel [...] hankida tippnõudluse vähendamise tooteid, et vähendada elektrinõudlust tipptundidel. Selline hankimine piirdub kestusega, mis on sätestatud direktiivi (EL) 2019/944 artikli 66a lõike 1 [...] kohaselt vastu võetud otsuses.**
2. [...] **V**õrguettevõtjad, kes soovivad hankida tippnõudluse vähendamise toodet, esitavad asjaomase liikmesriigi reguleerivale asutusele ettepaneku, milles esitatakse tippnõudluse vähendamise toote ulatuse määramine ja hankimise **ja aktiveerimise** tingimused. Põhivõrguettevõtja ettepanek peab vastama järgmistele nõuetele:

- a) tippnõudluse vähendamise toote ulatuse määramine põhineb analüüsil, mis käsitleb varustuskindluse tagamiseks nõutava lisateenuse vajadust, **selle mõju turule ning selle eeldatavaid kulusid ja tulusid**. Ulatuse määramise puhul võetakse arvesse nõudluse prognoosi, taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri prognoosi, [...] süsteemi muude paindlikkusallikate prognoosi **ning välditud lisatootmisvõimsuse mõju hulgihinna**. Tippnõudluse vähendamise toote ulatuse määramine peab olema piiratud tagamaks, et **prognoositud kulud ei oleks suuremad, kui toote eeldatav kasu**;
- b) tippnõudluse vähendamise toote hankimine peab põhinema objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel ning piirduma tarbimiskajaga;
- c) tippnõudluse vähendamise toode hangitakse konkurentsipõhise pakkumise teel/[...], **mis võib olla pidev**, kusjuures valik tehakse eelnevalt kindlaks määratud tehniliste ja keskkonnakriteeriumide täitmise kõige väiksemate kulude alusel;
- d) tippnõudluse vähendamise toote lepingut ei sõlmita rohkem kui nädal enne toote aktiveerimist;

- e) tippnõudluse vähendamise toote aktiveerimisega ei tohi väheneda piirkonnaülene võimsus;
- f) tippnõudluse vähendamise toode aktiveeritakse **enne** järgmise päeva turgu **või selle ajal** ning **seda võib teha eelnevalt kindlaksmääratud elektrihinna alusel**[...];
- g) tippnõudluse vähendamise toode ei tohi tähendada, et **fossiilkütusel põhinevat** tootmist alustatakse mõõtmispunkti taga.
3. Tippnõudluse vähendamise toote aktiveerimisest tulenevat tarbimise tegelikku vähenemist mõõdetakse võrdlusaluse järgi, mis kajastab eeldatavat elektritarbimist ilma tippnõudluse vähendamise toote aktiveerimiseta. **Kui põhivõrguettevõtja otsustab hankida tippnõudluse vähendamise toote vastavalt lõikele 1**, töötab ta turuosalistega konsulteerides välja alusmetoodika ja esitab selle reguleerivale asutusele.
4. Reguleeriv asutus kiidab heaks tippnõudluse vähendamise toodet hankida soovivate põhivõrguettevõtjate ettepaneku ja alusmetoodika, mis on esitatud vastavalt lõigetele 2 ja 3, või nõuab põhivõrguettevõtjalt ettepaneku muutmist, kui see ei vasta neis lõigetes sätestatud nõuetele.

Artikkel 7b

Spetsiaalne [...]mõõtevahend

1. [...] **Lõpptarbija nõusolekul võivad** põhivõrguettevõtjad ja jaotusvõrguettevõtjad kasutada tarbimiskaja- ja paindlikkusteenuste jälgimiseks ja nendega seotud arveldamiseks andmeid, mis saadakse spetsiaalsetelt [...]mõõtevahenditelt, sealhulgas salvestussüsteemidest.
- [...]/2. **Kui lõpptarbijal ei ole paigaldatud nutiarvestit või kui lõpptarbija nutiarvesti ei esita tarbimiskaja või paindlikkusteenuste osutamiseks vajalikke andmeid, sealhulgas sõltumatu agregaatori kaudu, siis põhivõrguettevõtjad ja jaotusvõrguettevõtjad aktsepteerivad võimaluse korral spetsiaalse mõõtevahendi andmeid tarbimiskaja ja paindlikkusteenuste, sealhulgas salvestussüsteemide arveldamiseks ning ei diskrimineeri kõnealust lõpptarbijat paindlikkusteenuste hankimisel. Seda kohustust kohaldatakse asutamisel ning tingimusel, et järgitakse liikmesriikide poolt vastavalt lõikele 3 kehtestatud eeskirju ja nõudeid.[...]**
- [...]/3. Liikmesriigid kehtestavad nõuded spetsiaalse **mõõtevahendi** [...] andmete valideerimise protsessi kohta, et kontrollida ja tagada vastavate andmete kvaliteeti.“;

(5) Artiklit 8 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

1. „Määratud elektriturukorraldajad võimaldavad turuosalistel kaubelda energiaga võimalikult lähedal reaajale ning vähemalt piirkonnaülestehingute sulgemisajani päevasisesel turul.

1. jaanuariks 2026/[...] on piirkonnaülestehingute sulgemisaeg päevasisesel turul kõige varem 30 minutit enne reaalaega. **Asjaomase liikmesriigi reguleeriv asutus võib asjaomase**

põhivõrguettevõtja taotlusel teha esimeses lõigus sätestatud nõudest erandi kuni

1. jaanuarini 2029. Selline taotlus esitatakse asjaomasele reguleerivale asutusele ja see sisaldab järgmist:

a) mõju hindamine, mis näitab vajadust erandi järele, mille aluseks on oht varustuskindlusele ning milles võetakse arvesse turuosalistelt ja määratud elektriturukorraldajatelt saadud tagasisidet, ning

b) tegevuskava, et lühendada hiljemalt 1. jaanuariks 2029 piirkonnaülestehingute sulgemisaega päevasisesel turul 30 minutini.

Reguleeriv asutus võib asjaomase põhivõrguettevõtja taotlusel teha esimeses lõigus sätestatud nõudest täiendava erandi maksimaalselt kolmeks aastaks alates teises lõigus osutatud ajavahemiku lõppemisest. Põhivõrguettevõtja taotlus esitatakse taotluse esitanud põhivõrguettevõtja riiklikule reguleerivale asutusele, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametile hiljemalt 1. jaanuariks 2028 ning see peab sisaldama järgmist:

- a) uus mõju hindamine, milles põhjendatakse vajadust täiendava erandi järele, mille aluseks on ohud varustuskindlusele ning milles võetakse arvesse turuosalistelt ja määratud elektriturukorraldajatelt saadud tagasisidet,
- b) läbivaadatud tegevuskava, et lühendada piirkonnaülestehingute sulgemisaega päevasisesel turul 30 minutini alates kuupäevast, millest pikendamist taotletakse, ja kuni kuupäevani, milleni erandit taotletakse.

Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ACER) esitab arvamuse kolmandas lõigus osutatud täiendava erandi piiriülese mõju kohta kuue kuu jooksul alates sellise täiendava erandi taotluse saamisest. Enne täiendava erandi taotluse kohta otsuse tegemist võtab asjaomane reguleeriv asutus neid arvamusi arvesse.“

b) lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. „Määratud elektriturukorraldajad pakuvad järgmise päeva ja päevasisesel turul kauplemiseks tooteid, mis on piisavalt väikesed, kusjuures kõige väiksem pakkumine on 100 kW või alla selle, et kaasata tõhusalt nõudluse pool, energia salvestamine ja väikesemahuline taastuenergia, sealhulgas võimaldada tarbijatel vahetult osaleda.“

(6) Artikkel 9 asendatakse järgmisega:

Artikkel 9

Forvardturud

1. [...] Liidu forvardturu korraldus põhineb piirkondlikel virtuaalkeskustel, mida toetavad vähemalt põhivõrguettevõtjate/[...] väljastatud pikaajalised ülekandeõigused, mis võimaldavad maandada hinnariski pakkumispirkondades.
2. 24 kuud pärast [käesoleva määruse jõustumist] võtab komisjon pärast mõjuhinnangu lõpuleviimist kooskõlas artikliga 59 vastu rakendusakti, millega kehtestatakse lõikes 1 osutatud korraldus. Kõnealuses rakendusaktis eelkõige:
 - a) esitatakse metoodika piirkondlike virtuaalkeskuste, sealhulgas nende keskuste osaks olevate pakkumispirkondade geograafilise ulatuse kindlaksmääramiseks, eesmärgiga maksimeerida hinnakorrelatsiooni võrdlushindade ja virtuaalkeskuste osaks olevate pakkumispirkondade hindade vahel;
 - b) esitatakse piirkondlike [...] virtuaalkeskuste võrdlushindade arvutamise metoodika, mille eesmärk on maksimeerida korrelatsiooni võrdlushinna ja piirkondliku virtuaalkeskuse osaks olevate pakkumispirkondade hindade vahel; selline metoodika peab [...] põhinema eelnevalt kindlaks määratud objektiivsetel kriteeriumidel;

- c) määratletakse pakkumispäiirkondade ja päiirkondlike virtuaalkeskuste **vahelised** pikaajalised rahalised ülekandeõigused **/.../ finantskohustustena, et võimaldada** turuosalistel maandada positiivsest ja negatiivsest hinnavahest tulenevat riski, sealhulgas mahtude ja lõpptähtaegade osas;
- d) maksimeeritakse võimalusi kaubelda riskimaandustoodetega, mis viitavad forvardturu **päiirkondlikele** virtuaalkeskustele, samuti pikaajaliste ülekandeõigustega pakkumispäiirkondadest **päiirkondlikesse** virtuaalkeskustesse; ja [...]
- e) täpsustatakse, kuidas lõikes 3 osutatud ühtne jaotamiskeskond pakub pikaajaliste ülekandeõiguste jaotamist ja hõlbustab nendega kauplemist.

3. Määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtne jaotamiskeskond toimib üksusena, mis pakub põhivõrguettevõtjate/**/.../** nimel jaotamist ja hõlbustab pikaajaliste ülekandeõigustega kauplemist. See luuakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1132²⁹ II lisas osutatud õiguslikus vormis.

2. [...]

3. [...]

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1132 äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta (ELT L 169, 30.6.2017, lk 46).

4. [...]

5. Kui reguleeriv asutus leiab, et turuosalistel ei ole piisavalt riskimaandusvõimalusi, ning pärast asjaomaste finantsturu pädevate asutustega konsulteerimist, võib ta juhul, kui forvardturud on seotud **Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL**³⁰ [...]artikli 4 lõike 1 **punktis 15** määratletud finantsinstrumentidega, nõuda elektribörsidelt või põhivõrguettevõtjatelt forvardturu likviidsuse suurendamiseks lisameetmete, näiteks turutegemise meetmete rakendamist.
6. [...]Liidu konkurentsioigust ning direktiivi 2014/65/EL ja **Euroopa Parlamendi ja nõukogu** määruseid (EL) nr 648/2012³¹ ja (EL) nr 600/2014³² järgides **võivad** turukorraldajad [...]arendada riskimaanduse forvardtooteid, sealhulgas pikaajalisi riskimaanduse forvardtooteid, et anda turuosalistele, sealhulgas taastuvaid energiaallikaid kasutavate energiatootmisüksuste omanikele võimalus maandada finantsriske, mis tulenevad hinnakõikumistest. Liikmesriigid ei tohi kehtestada nõuet, et sellisel riski maandamisel võib lubada kauplemist üksnes ühe liikmesriigi või pakkumispirkonna piires.“

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349).

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrus (EL) nr 648/2012 börsiväliste tuletisinstrumentide, kesksete vastaspoolte ja kauplemisteabehoidlate kohta (ELT L 201, 27.7.2012, lk 1).

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta määrus (EL) nr 600/2014 finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse määrust (EL) nr 648/2012 (ELT L 173, 12.6.2014, lk 84).

(7) Artiklit 18 muudetakse järgmiselt:

[a] lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Tariifide arvestamise meetodikad peavad kajastama põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate püsikulusid ning neis tuleb võtta arvesse nii kapitali- kui ka tegevuskulusid, et anda asjakohaseid stiimuleid põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis, sealhulgas ennetavaid investeeringuid, et suurendada tõhusust, sealhulgas energiatõhusust, soodustada turu lõimimist, **taastuenergia lõimimist** ja varustuskindlust, toetada paindlikkusteenuste kasutamist, tõhusaid ja **õigeaegseid** investeeringuid, sealhulgas lahendusi olemasoleva võrgu optimeerimiseks ja **mittefossilse paindlikkuse, sealhulgas** tarbimiskaja ja **energia salvestamise** hõlbustamiseks, ning seotud teadustööd, ning soodustada innovatsiooni tarbijate huvides sellistes valdkondades nagu digiüleminek, paindlikkusteenused ja võrkudevahelised ühendused.“;

[b] lõige 8 asendatakse järgmisega:

„8. Ülekande- ja jaotustariifide arvestamise meetodika peab andma põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele stiimuleid oma võrgu kõige kulutõhusamaks käitamiseks ja arendamiseks, muu hulgas teenuste hankimise abil. Selleks aktsepteerivad reguleerivad asutused asjakohaseid kulusid ja võtavad neid ülekande- ja jaotustariifides arvesse ning kehtestavad **asjakohasel juhul** tulemuseesmärgid, et anda põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele stiimul oma võrgu tõhususe suurendamiseks, sealhulgas energiatõhususe, paindlikkusteenuste kasutamise ning nutivõrkude ja -arvestisüsteemide arendamise abil.“;

[c] lõike 9 punkt f asendatakse järgmisega:

„f) meetodid, millega tagatakse läbipaistvus tariifide kindlaksmääramisel ja nende struktuuri osas, samuti ennetavad investeeringud;“;

[d] lõikesse 9 lisatakse [...]järgmine punkt:

„i) stiimulid tõhusateks investeeringuteks võrkudesse, sealhulgas paindlikkusressurssidesse ja paindlikesse ühendamislepingutesse.“

[8] Artikli 19 lõiget 2 muudetakse järgmiselt:

[a] punkt b asendatakse järgmisega:

„b) piirkonnaülese võimsuse säilitamiseks või suurendamiseks olemasolevate võrkudevaheliste ühenduste kasutamise optimeerimise kaudu kooskõlastatud parandusmeetmetega, kui see on asjakohane, või võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratuse vähendamiseks tehtavatest võrguinvesteeringutest tulenevate kulude katmiseks; või“;

[b] lisatakse [...] järgmine punkt:

„c) avamere **taastuvelektri**jaamade käitajatele hüvitise maksmiseks avamere pakkumispäirkonnas, **mis on otse ühendatud[.../ kahe või enama pakkumispäirkonnaga**, kui avamere taastuvelektri tootmise juurdepääsu ühendatud turgudele on vähendatud nii, et avamere taastuvelektri jaama käitaja ei ole võimeline oma elektritootmisvõimsust turule viima ja kui asjakohasel juhul on selle tulemusena toimunud vastav hinnalangus avamere pakkumispäirkonnas võrreldes olukorraga, kus ei oleks võimsust vähendatud. Hüvitist kohaldatakse juhul, kui üks või mitu põhivõrguettevõtjat ei ole teinud **kättesaadavaks [.../ ühenduslepingus kokku lepitud võimsust võrkudevahelise ühenduse kohta või ei ole teinud kättesaadavaks** kriitilise tähtsusega võrguelementide **võimsust vastavalt määruse (EL) 2019/943 artikli 16 lõike 8 kohastele võimsuse arvutamise eeskirjadele[...]**. See hüvitis ei tohi aastas ületada kogu võimsusjaotustulu, mis saadakse asjaomaste pakkumispäirkondade vahelistelt võrkudevahelistelt ühendustelt[...].“

(9) Lisatakse järgmine/[...] peatükk:

IIIa peatükk

Konkreetsed investeerimisstiimulid liidu CO₂ heite vähendamise eesmärkide saavutamiseks

Artikkel 19a

Energiaostulepingud

1. **Ilma et see piiraks direktiivi (EL) 2018/2001 kohaldamist, [...] edendavad liikmesriigid energiaostulepingute kasutuselevõttu, sealhulgas kõrvaldades põhjendamatud takistused ning ebaproportsionaalsed või diskrimineerivad menetlused ega tasud, et tagada hinna prognoositavus ja [...] saavutada oma lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades seoses CO₂ heite vähendamise mõõtmega** seatud eesmärgid, millele on osutatud määruse (EL) 2018/1999 artikli 4 punktis a, säilitades samal ajal konkurentsivõimelised ja likviidsed elektriturud.
2. Liikmesriigid tagavad, et [...] on olemas sellised instrumendid, millega vähendatakse energiaostulepingute raames ostja makseviivitusega seotud finantsriske, ning et need on kättesaadavad tarbijatele, kel on energiaostulepingute turule sisenemise tõkked ja kes ei ole rahalistes raskustes. **Sellised instrumendid võivad muu hulgas hõlmata riigi tagatud turuhinnaga tagatissüsteeme, eratagatise või vahendeid energiaostulepingute nõudluse koondamiseks kooskõlas asjakohase liidu õigusega.** Sel eesmärgil **võivad [...]** liikmesriigid võtta arvesse **asjaomaseid** liidu tasandi **vahendeid**[...]. Liikmesriigid **võivad**[...] määrata mittediskrimineerivaid kriteeriume kasutades kindlaks, millistele tarbijakategooriatele need instrumendid on suunatud.

3. Kui liikmesriik toetab energiaostulepingute tagatissüsteemi, sisaldab[...] see sätteid, millega hoitakse ära likviidsuse vähenemist elektriturgudel, ning sellega ei toetata fossiilkütustest toodetud energia ostmist, **ilma et see piiraks artiklite 107 ja 108 kohaldamist.**
4. [...] Taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia toetuskavad [...] võimaldavad kaasata projekte, millega reserveeritakse osa elektrist müügiks elektrienergia ostulepingu või muu turupõhise kokkuleppe kaudu.
5. **Selliste toetuskavade väljatöötamisel** püüavad **liikmesriigid** kasutada hindamiskriteeriume, et stimuleerida **pakkujaid hõlbustama** sisenemistõketest mõjutatud tarbijate juurdepääsu **energiaostulepingute turule, tingimusel et see ei mõjuta negatiivselt konkurentsi turul.** Eelkõige võib selliste hindamiskriteeriumidega eelistada pakkujaid, kes esitavad allkirjastatud energiaostulepingu või kohustuvad allkirjastama energiaostulepingu teatava osa projekti raames toodetava elektri kohta ühe või mitme potentsiaalse ostjaga, kellel on tõkkeid energiaostulepingute turule sisenemisel.
- 6/[...]. Energiaostulepingutes määratakse kindlaks tarnete pakkumispriirkond ja vastutus priirkonnaüleste ülekandeõiguste tagamise eest pakkumispriirkonna muutumise korral kooskõlas artikliga 14.
- 7/[...]. Energiaostulepingutes määratakse kindlaks tingimused, mille alusel tarbijad ja tootjad võivad kooskõlas liidu konkurentsioigusega energiaostulepingutest taganeda, näiteks kohaldatavad taganemistasud ja etteteatamistähtajad.

Artikkel 19b

Otsesed hinnatoetuskavad [...] investeeringuteks **uude** tootmisse

- 1.** [...]Otsesed hinnatoetuskavad [...] investeeringuteks **uutesse energiatootmisüksustesse** lõikes 2 loetletud allikatest elektri tootmiseks kehtestatakse kahe-suunaliste hinnavahelepingute vormis. [...]

[...]/[...]/[...]/[...]

Esimest lõiku kohaldatakse selliste lepingute suhtes, mis on sõlmitud uude tootmisse tehtavate [...] investeeringute soodustamiseks mõeldud otseste hinnatoetuskavade alusel kolm [...] aastat pärast [käesoleva määruse jõustumise kuupäev]. Kahe või enama pakkumispiirkonnaga seotud avamere hübriidvaraprojektide puhul on üleminekuperiood viis aastat pärast [käesoleva määruse jõustumise kuupäev].

Turuosaliste osalemine otsestes hinnatoetuskavades, mis on kehtestatud kahe-suunaliste hinnavahelepingute vormis, on vabatahtlik.

1a. Kahesuunaliste hinnavahelepingute vormis kehtestatavate otseste hinnatoetuskavade väljatöötamisel võetakse eesmärgiks:

- a. säilitada tootmisüksuse stiimulid tegutseda ja osaleda tõhusalt elektriturgudel, eelkõige selleks, et kajastada [...] turutingimusi;
- b. hoida ära toetuskava moonutav mõju tootmisüksuse käitamise, toodangu jaotuse ja hooldusega seotud otsustele või pakkumiskäitumisele järgmise päeva, päevasisestel, tugiteenuste ja tasakaalustamisturgudel;
- c. tagada miinimumtasu kaitse ja ülemäärase tasu piirmäära taseme kooskõla uue investeeringu maksumusega ja turutuluga ning tagada energiatootmisüksuse pikaajaline majanduslik elujõulisus, vältides samal ajal ülemäära hüvitamist;
- d. hoida ära põhjendamatuid konkurentsi- ja kaubandusmoonutusi siseturul, eelkõige määrates tasu suurused kindlaks avatud, selge, läbipaistva ja mittediskrimineeriva konkurentsipõhise pakkumismenetluse teel;
- e. hoida ära selliseid konkurentsi- ja kaubandusmoonutusi siseturul, mis tulenevad tulude jaotamisest ettevõtjatele.

2. Lõiget 1 kohaldatakse selliste [...] investeeringute suhtes, mida tehakse **uude** elektri tootmisel järgmistest allikatest:

- a) tuuleenergia;
- b) päikeseenergia;

- c) geotermiline energia;
- d) hüdroenergia ilma veehoidlata;
- e) tuumaenergia.

3. **Lõikes 1 osutatud** [...] kahesuunaliste hinnavahelepingute vormis olevatest otsestest hinnatoetuskavadest [...] **saadav tulu või selle tuluga rahalises väärtuses samaväärne summa** [...] [...] jaotatakse lõpptarbijatele.

Olenemata esimeses lõigus sätestatud nõudest võib tulu või selle tuluga rahalises väärtuses samaväärset summat kasutada ka selleks, et rahastada otseste hinnatoetuskavade kulusid või lõpptarbijate elektrikulude vähendamiseks tehtavaid investeeringuid[...].[...]

[...]

Tulu jaotamine [...] lõpptarbijatele kavandatakse nii, et sellega **säilitatakse** [...] stiimulid vähendada oma tarbimist või nihutada seda ajale, mil elektri hind on madal, ning ei kahjustata elektritarnijate vahelist konkurentsi. [...]

4. **Kooskõlas direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 4 lõike 3 kolmanda lõiguga võivad liikmesriigid vabastada väikesemahulised taastuvenergia kütised ja näidisprojektid lõike 1 kohasest kohustusest.**

Artikkel 19c

Paindlikkusvajaduste hindamine

1. [...] Hiljemalt üks aasta pärast seda, kui ACER on metoodika käesoleva artikli lõike 6 kohaselt heaks kiitnud, ning seejärel iga kahe aasta tagant [...] võtab reguleeriv asutus [...] või liikmesriigi määratud muu asutus või üksus [...] vastu aruande süsteemi paindlikkuse vajaduse kohta [...] vähemalt viie aasta jooksul, pidades silmas vajadust saavutada kulutõhusalt varustuskindlus ja vähendada elektrisüsteemi CO₂ heidet, võttes arvesse eri sektorite lõimimist ja elektrituru ühendatust. Aruandes [...] võetakse arvesse käesoleva määruse artikli 20 kohaseid Euroopa ressursside piisavuse hindamist ja riiklikke piisavuse hindamisi [...]. Aruanne koostatakse lõike 4[...] kohast metoodikat kasutades ja see põhineb asjaomase liikmesriigi põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate poolt lõike 3[...] kohaselt esitatud andmetel ja analüüsidel ning, nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel, täiendavatel andmetel ja analüüsidel. Kui liikmesriik on selleks määranud põhivõrguettevõtja, kiidab reguleeriv asutus aruande heaks või muudab seda.
2. Aruandes vähemalt:
 - a) antakse hinnang selle kohta, milline on vähemalt hooajaline ning päeva- ja tunnipõhine vajalik paindlikkus taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri lõimimiseks elektrisüsteemi;

- b) [...] võetakse [...] arvesse mittefossiilsete paindlikkusressursside, näiteks tarbimiskaja ja energia salvestamise, sealhulgas agregeerimise ja [...] võrkudevaheliste ühenduste potentsiaali selle vajaduse täitmiseks nii ülekande- kui ka jaotustasandil; [...]
- c) hinnatakse turul oleva paindlikkuse takistusi ja tehakse ettepanekuid asjakohaste leevendusmeetmete kohta [...]; ning
- d) võetakse arvesse paindlikkust, mis on eeldatavasti kättesaadav teistes liikmesriikides.

3. Iga liikmesriigi põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad esitavad reguleerivale asutusele **või asjakohasel juhul lõikes 1 osutatud asutusele või üksusele** lõikes 1 osutatud aruande koostamiseks vajalikud andmed ja analüüsid. **Kui see on nõuetekohaselt põhjendatud, [...] võib reguleeriv asutus või asjakohasel juhul lõikes 1 osutatud asutus või üksus paluda põhivõrguettevõtjatel ja jaotusvõrguettevõtjatel esitada aruandesse täiendavat teavet lisaks lõikes 4 osutatud nõuetele.**
4. ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus koordineerivad põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate tegevust seoses lõike 2 kohaselt esitatavate andmete ja analüüsidega. Nad teevad eelkõige järgmist:
- a) määravad kindlaks selliste andmete liigi ja vormi, mida põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad peavad reguleerivatele asutustele esitama;
 - b) töötavad välja metoodika, mille alusel põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad analüüsivad paindlikkusvajadusi, võttes arvesse vähemalt kõiki kättesaadavaid [...] allikaid ja kavandatavaid investeeringuid võrkudevahelisse ühendusse **ning paindlikkust** ülekande ja jaotamise tasandil ning vajadust vähendada elektrisüsteemi CO₂ heidet.

5. ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus teevad põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate tegevuse koordineerimisel omavahel tihedat koostööd.
6. ENTSO ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus esitavad [...]hiljemalt üheksa kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva/.../ ACERile ühiselt ettepaneku reguleerivatele asutustele esitatavate andmete liigi ja vormi ning lõikes 4/.../ osutatud metoodika kohta. ACER kiidab ettepaneku heaks või muudab seda kolme kuu jooksul alates ettepaneku kättesaamisest. Muudatusettepanekute puhul konsulteerib ACER enne muudatuste heakskiitmist ENTSO-E-ga ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksusega. Vastuvõetud ettepanek avaldatakse ACERi veebisaidil.
7. Reguleerivad asutused [...]või asjakohasel juhul lõikes 1 osutatud asutused või üksused esitavad lõikes 1 osutatud aruanded ACERile ja avaldavad need. ACER esitab 12 kuu jooksul pärast aruannete kättesaamist aruande, milles neid analüüsitakse ja antakse soovitusi reguleerivate asutuste või asjakohasel juhul lõikes 1 osutatud asutuste või üksuste järeldustega seotud piiriülese tähtsusega küsimuste kohta, sealhulgas soovitusel mittefossiilsete paindlikkusressursside turule sisenemise tõkete kõrvaldamiseks.

Artikkel 19d

Mittefossiilse paindlikkuse [...] soovituslik riiklik eesmärk

[...] Hiljemalt kuue kuu jooksul pärast reguleeriva asutuse poolt käesoleva määruse artikli 19c lõike 1 kohaselt koostatud aruande esitamist määrab iga liikmesriik selle aruande põhjal kindlaks soovitusliku riikliku eesmärgi mittefossiilse paindlikkuse, eelkõige tarbimiskaja ja energia salvestamise jaoks. Liikmesriigid võivad selle eesmärgi saavutada kindlakstehtud turutõkete kõrvaldamisega või mittefossiilsete paindlikkusressursside kindlakstehtud potentsiaali kasutuselevõttuga. Seda soovituslikku riiklikku eesmärki kajastatakse ka liikmesriikide lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades seoses energia siseturu mõõtmega kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 artiklitega 3, 4 ja 7 ning nende iga kahe aasta tagant esitatavates lõimitud eduaruannetes kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 artikliga 17. Liikmesriigid võivad enne käesoleva määruse artikli 19c lõike 1 kohaselt koostatud aruande esimest esitamist kindlaks määrata esialgsed soovituslikud eesmärgid.

Artikkel 19e

Mittefossiilse [...] paindlikkuse toetuskavad

1. Kui [...] investeeringud mittefossiilsesse paindlikkusesse ei ole ei ole piisavad, et saavutada artikli 19d kohaselt kindlaks määratud soovituslikku riiklikku eesmärki või asjakohasel juhul esialgseid soovituslikke eesmärke, võivad liikmesriigid[...] kasutada paindlikkuse toetuskavasid, mis seisnevad maksetes mittefossiilse paindlikkuse saadaoleva võimsuse eest, ilma et see piiraks artiklite 12 ja 13 kohaldamist[...].

2.[...]

3[...]

4[...]

2. **Liikmesriikide võimalus kohaldada lõike 1 kohaseid meetmeid ei takista neil kasutada muid vahendeid nende artiklis 19d kindlaks määratud soovituslike eesmärkide saavutamiseks.**

Artikkel 19f

Mittefossiilse paindlikkuse toetuskavade koostamise põhimõtted

Mittefossiilse paindlikkuse [...] toetuskava, mida liikmesriigid kasutavad kooskõlas artikli 19e lõikega 1 [...], vastab järgmistele tingimustele:

- a) ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik [...]soovitusliku riikliku eesmärgi või asjakohasel juhul artikli 19d kohaselt kindlaks määratud esialgse soovitusliku eesmärgi saavutamiseks kulutõhusal viisil;

- b) piirdub uute investeeringutega mittefossiilsetesse **paindlikkusressurssidesse**, nagu tarbimiskaja ja **energia** salvestamine;
- c) ei [...]tähenda fossiilkütusel põhineva tootmise alustamist mõõtmispunkti taga;
- d) näeb ette, et võimsusepakkujad valitakse avatud, läbipaistva, konkurentsipõhise, mittediskrimineeriva ja kulutõhusa protsessi abil;
- e) hoiab ära põhjendamatud moonutused elektriturgude tõhusal toimimisel, sealhulgas säilitades tõhusa toimimise stiimulid ja hinnasignaale, ning hinnakõikumise ja tururiski;
- f) pakub stiimuleid elektrituru loomiseks turupõhisel ja turule reageerival viisil, hoides samal ajal ära elektriturgude tarbetuid moonutusi ning võttes arvesse võimalikke süsteemi loomise kulusid ja võrgu stabiilsust;
- g) näeb ette turul osalemise miinimumtaseme seoses aktiveeritud energiaga, mille puhul võetakse arvesse **paindlikkust andva vara** tehnilisi iseärasusi;
- h) näeb ette asjakohaste karistuste kohaldamise selliste võimsusepakkujate suhtes, kes ei järgi punkti g kohast turul osalemise miinimumtasest või **punktis e osutatud** tõhusa toimimise stiimuleid ja hinnasignaale;

[...];

(9a) Artiklit 21 muudetakse järgmiselt:

[a] lõige 1 asendatakse järgmisega:

1. Liikmesriigid võivad käesoleva määruse artikli 20 lõikes 3 osutatud meetmete rakendamisel vastavalt ELi toimimise lepingu artiklitele 107, 108 ja 109, võtta kasutusele reservvõimsuse mehhanismid.

[b] lõige 7 jäetakse välja.

[c] lõige 8 asendatakse järgmisega:

8. Komisjon kiidab reservvõimsuse mehhanismid heaks kuni kümneks aastaks. Nendele eraldatud võimsuste summat vähendatakse artiklis 20 osutatud rakenduskavade alusel. Pärast reservvõimsuse mehhanismi kasutuselevõttu jätkavad liikmesriigid rakenduskava kohaldamist.

(9b) Artikli 22 lõike 1 punkt a jäetakse välja.

(10) Artikli 37 lõike 1 punkt a asendatakse järgmisega:

„a) koordineeritud võimsusarvutus vastavalt metoodikale, mis on töötatud välja määruse (EÜ) nr 714/2009 artikli 18 lõike 5 alusel vastu võetud võimsuse forvardturul jaotamise suuniste, võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise suuniste ning elektrisüsteemi tasakaalustamise suuniste kohaselt;“.

(11) Artiklit 50 muudetakse järgmiselt:

a) lisatakse järgmine lõige:

„4a. Põhivõrguettevõtjad avaldavad selgelt ja läbipaistvalt teabe uute ühenduste jaoks saadaoleva võimsuse kohta oma vastavates tegevuspiirkondades, sealhulgas ülekoormatud piirkondades, kui on võimalik paigaldada paindlikke energiasalvestusühendusi, ning ajakohastavad seda teavet korrapäraselt, vähemalt kord kvartalis.

Põhivõrguettevõtjad annavad võrgukasutajatele ka selget ja läbipaistvat teavet nende ühendustaotluste seisu ja menetlemise kohta. Nad esitavad sellise teabe kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest.“

(12) Artiklisse 57 lisatakse järgmine lõige:

„3. Jaotus- ja põhivõrguettevõtjad teevad üksteisega koostööd, avaldades järjepidevalt teavet oma vastavates tegevuspiirkondades uute ühenduste jaoks saadaoleva võimsuse kohta ning tagades piisavalt üksikasjaliku nähtavuse uute energiaprojektide arendajatele ja teistele võimalikele võrgukasutajatele.“

(13) Artikli 59 lõike 1 punkt b asendatakse järgmisega:

„b) võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise eeskirjad vastavalt direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 6 ja käesoleva määruse artiklitele 7–10, 13–17, 19 ning 35–37, sealhulgas järgmise päeva, päevasisese ja forvardturu võimsuse jaotamise arvestamise meetoodika ja menetlused, võrgumudelid, pakkumispiirkonna struktuur, koormuse ümberjaotamine ja vahetuskauba tegemine, kauplemisalgoritmid, ühtne järgmise päeva ja päevasisese turu mehhanism, sealhulgas võimalus tegutseda ühe üksusena, jaotatud piirkonnaülese võimsuse püsikindlus, võimsusjaotustulu jagamise meetoodika, **piirkondlikud virtuaalkeskused forvardturu jaoks**, pikaajaliste rahaliste ülekandeõiguste **jaotamine ja nendega kauplemise hõlbustamine** ühtse jaotamiskeskonna poolt, riski maandamine piirkonnaülese ülekande korral, määramise menetlused ning võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise kulude katmine;“.

(13a) Artiklisse 64 lisatakse järgmine lõige:

2a. Erandina artikli 6 lõigetest 9, 10 ja 11 võivad Eesti, Läti ja Leedu sõlmida tasakaalustamisvõimsuse finantslepinguid kuni viis aastat enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumise algust. Sellised lepingud ei kesta kauem kui kaheksa aastat pärast seda, kui Eesti, Läti ja Leedu on ühinenud Mandri-Euroopa sünkroonalaga.

Eesti, Läti ja Leedu riiklikud reguleerivad asutused võivad lubada oma riigisisestel põhivõrguettevõtjatel jaotada piirkonnaülest võimsust turupõhises protsessis, nagu on kirjeldatud komisjoni määruse (EL) 2017/2195 artiklis 41, mahupiiranguteta kuni kuus kuud pärast seda, kui koosoptimeerimisega jaotamine on täielikult rakendatud ja toimib vastavalt komisjoni määruse (EL) 2017/2195 artikli 38 lõikele 3.

(13ab) Artiklisse 64 lisatakse järgmine lõige:

2b. Erandina artikli 22 lõike 4 punktist b võivad liikmesriigid taotleda, et tootmisvõimsuse, mille tööstuslikku tootmist alustati enne 4. juulit 2019 ja mille heitkogus on suurem kui 550 g fossiilkütustest pärinevat CO₂ kWh elektri kohta võib tingimusel, et järgitakse ELi toimimise lepingu artikleid 107 ja 108, erandkorras hõlmata kohustusega või võib see saada makseid või selle suhtes võtta kohustust makse tegemiseks tulevikus sellise reservvõimsuse mehhanismi alusel, mille komisjon on heaks kiitnud enne käesoleva määruse jõustumist. Komisjon hindab taotluse mõju kasvuhoonegaaside heitele ning võib, tingimusel et järgitakse ELi toimimise lepingu artikleid 107 ja 108, anda loa, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) liikmesriik on pärast määruse (EL) 2019/943 jõustumise kuupäeva korraldanud artikli 22 sätetega kooskõlas oleva konkurentsipõhise pakkumismenetluse, mille eesmärk on maksimeerida artikli 22 lõike 4 nõuetele vastavate võimsusepakkujate osalemist ja mille lepinguperiood kestab vähemalt 31. detsembrini 2028;

b) punktis a osutatud konkurentsipõhise pakkumismenetluse raames pakutava võimsuse kogus ei ole piisav, et lahendada artikli 20 lõike 1 kohaselt tuvastatud piisavusega seotud probleem kõnealuse pakkumismenetlusega hõlmatud lepinguperioodiks;

c) tootmisvõimsus, mille heitkogus on suurem kui 550 g fossiilkütustest pärit CO₂ kWh elektri kohta, on hõlmatud kohustusega või saab makseid või selle suhtes võetakse kohustus makse tegemiseks tulevikus kuni ühe aasta pikkuse ajavahemiku jooksul ning see hangitakse täiendava hankemenetluse teel, mis vastab kõigile artikli 22 nõuetele, välja arvatud lõike 4 punktis b sätestatud nõuded, ning üksnes sellise võimsuse koguse puhul, mis on punktis b osutatud piisavuse probleemi lahendamiseks vajalik.

Käesoleva lõike kohast erandit võib kohaldada kuni 31. detsembrini 2028.

(/...//...//.../

(13b) Artiklisse 69 lisatakse järgmine lõige 1a:

1a) Komisjon esitab [...] hiljemalt ühe kuu jooksul pärast käesoleva määruse jõustumist Euroopa Parlamendile ja nõukogule üksikasjaliku aruande, milles hinnatakse võimalusi käesoleva määruse IV peatüki kohase reservvõimsuse mehhanismi kohaldamise menetluse ühtlustamiseks ja lihtsustamiseks, et liikmesriigid saaksid piisavusega seotud probleeme õigeaegselt lahendada. Sellega seoses komisjon, kui see on asjakohane, nõuab, et amet muudaks artiklis 23 osutatud Euroopa ressursside piisavuse hindamise metoodikat vastavalt artiklites 23 ja 27 sätestatud protsessile.

[.../Hiljemalt kolm kuud pärast käesoleva määruse jõustumist, esitab komisjon pärast liikmesriikidega konsulteerimist asjakohasel juhul ettepanekud reservvõimsuse mehhanismide hindamise lihtsustamiseks.

(14) Lisatakse järgmine artikkel [...]:

„Artikkel 69a

Koostoime liidu finantsalaste õigusaktidega

Ühegi käesoleva määruse sättega ei kalduta kõrvale direktiivi 2014/65/EL, määruse (EL) nr 648/2012 ja määruse nr (EL) 600/2014 sätetest, kui turuosaliste või -korraldajate tegevus on seotud finantsinstrumentidega, nagu on eelkõige määratletud direktiivi 2014/65/EL artikli 4 lõike 1 punktis 15.“

(15) I lisa punkt 1.2 asendatakse järgmisega:

„1.2. Koordineeritud võimsusarvutus tehakse kõigi jaotamisperioodide kohta.“

Artikkel 2

[Artikkel 2 eraldatakse käesolevast muutmismäärusest ja sellest saab eraldiseisev direktiiv, millega muudetakse direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944 – tekst viiakse üle artikli 5 järele].

Artikkel 3

[Artikkel 3 eraldatakse käesolevast muutmismäärusest ja sellest saab eraldiseisev direktiiv, millega muudetakse direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944 – tekst viiakse üle artikli 5 järele].

Artikkel 4

[...]Määruse (EL) 2019/942 muutmine

Määrust (EL) 2019/942 muudetakse järgmiselt.

(1) Artiklit 2 muudetakse järgmiselt:

a) punkt a asendatakse järgmisega:

„a) esitab põhivõrguettevõtjatele, ENTSO-E-le, ENTSG-le, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksusele, **komisjoni** määruse (EL) 2016/1719³³ kohaselt loodud ühtsele jaotamiskeskonnale, **lõimitud järgmise päeva ja päevasiseste turgude juhtimiseks vajaduse korral määratud üksusele**, piirkondlikele koordineerimiskeskustele ja määratud elektriturukorraldajatele adresseeritud arvamusi ja soovitusi [...]“

³³ Komisjoni 26. septembri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1719, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise forvardturu eeskiri (ELT L 259, 27.9.2016, lk 42).

b) punkt d asendatakse järgmisega:

„d) võtab vastu üksikjuhtumeid käsitlevaid otsuseid teabenõuete kohta vastavalt artikli 3 lõikele 2, artikli 7 lõike 2 punktile b ja artikli 8 punktile c; meetoodika ja tingimuste heakskiitmise kohta vastavalt artikli 4 lõikele 4 ning artikli 5 lõigetele 2, 3 ja 4; artikli 5 lõikes 7 osutatud pakkumispirkondade läbivaatamise kohta; artikli 6 lõikes 1 osutatud tehniliste küsimuste kohta; reguleerivate asutuste vahelise vahekohtumenetluse kohta vastavalt artikli 6 lõikele 10; artikli 7 lõike 2 punktis a osutatud piirkondlike koordineerimiskeskuste kohta; artikli 9 lõikes 1 osutatud meetoodika, arvutuste ja tehniliste kirjelduste heakskiitmise ja muutmise kohta; artikli 9 lõikes 3 osutatud meetoodika heakskiitmise ja muutmise kohta; artiklis 10 osutatud vabastuste kohta; artikli 11 punktis d osutatud taristu kohta; hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvusega seotud küsimuste kohta vastavalt artiklile 12[...]; ning ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ettepanekute heakskiitmise ja muutmise kohta, mis on seotud artikli 5 lõike 10 kohaselt esitatavate andmete ja analüüsi meetoodikaga.“;

(2) Artikli 3 lõikesse 2 lisatakse [...] järgmine lõik:

„Käesolevat lõiget kohaldatakse ka määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtse jaotamiskeskonna ning lõimitud järgmise päeva ja päevasiseste turgude juhtimiseks asjakohasuse korral määratud üksuse suhtes.“;

(3) Artiklisse 4 lisatakse järgmine lõige:

„9. [...]lõikeid 6, 7 ja 8 kohaldatakse ka määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtse jaotamiskeskonna **ning lõimitud järgmise päeva ja päevasiseste turgude juhtimiseks vajaduse korral määratud üksuse** suhtes.“;

(4) Artikli 5 lõikesse 8 lisatakse [...] järgmine lõik:

„ACER jälgib määruse (EL) 2016/1719 kohaselt loodud ühtset jaotamiskeskonda **ning lõimitud järgmise päeva ja päevasiseste turgude juhtimiseks vajaduse korral määratud üksust**.“;

(5)[...]

[...]

(6) Artiklisse 5 lisatakse järgmine lõige:

„10. ACER kiidab heaks ENTSO-E ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ühise ettepaneku, mis on seotud määruse (EL) 2019/943 artikli 19c **lõike 4** kohaselt esitatavate andmete ja analüüsi metoodikaga, ning vajaduse korral muudab seda.“

(6a) Artikli 6 lõiget 9 muudetakse järgmiselt:

„9. ACER esitab asjaomastele reguleerivatele asutustele ja komisjonile arvamusi vastavalt määruse (EL) 2019/943 artikli 8 lõikele 3 ja artikli 16 lõikele 3.“

(7) Artiklisse 15 lisatakse järgmine lõige:

„5. ACER esitab aruande, milles analüüsitakse paindlikkusvajaduste riiklikke hinnanguid ja antakse soovitusi piiriülese tähtsusega küsimuste kohta seoses reguleerivate asutuste järeldustega vastavalt määruse (EL) 2019/943 artikli 19[...]**c lõikele 7**.“

Artikkel 5
Jõustumine

Käesolev määrus jõustub [...] **kahekümnen**dal päeval] pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Strasbourgis,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

Direktiivide (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944 muutmine, et parandada liidu elektrituru korraldust³⁴[...]

[Järgmised artiklid 1 ja 2 olid varem määruse artiklid 2 ja 3]

Artikkel 1[...]

[.../Direktiivi (EL) 2019/944 muutmine

[.../Direktiivi (EL) 2019/944 muudetakse järgmiselt.

(1) Artiklit 2 muudetakse järgmiselt:

a) punktid 8 ja 49 asendatakse järgmistega:

„(8) „aktiivne tarbija“ – lõpptarbija või ühiselt toimiv lõpptarbijate rühm, kes tarbib või salvestab elektrit, mis on toodetud tema kindlaksmääratud piirides asuvates valdustes, või ise toodetud või jagatud elektrit muudes samas pakkumispiirkonnas asuvates valdustes, või kes müüb omatoodetud elektrienergiat või osaleb paindlikkus- või energiatõhususkavades, tingimusel et selline tegevus ei kujuta endast tema peamist äri- või kutsetegevust;“

³⁴ Lisatakse põhjendused.

„49) „sagedusega mitteseotud tugiteenus“ – teenus, mida kasutab põhi- või jaotusvõrguettevõtja püsitalitlusolekus pinge juhtimise, kiire reaktiivvoolusisestuse, kohaliku võrgu stabiilsusinerti, lühisvoolu, isekäivitusvõime, saartalitlusvõime ja tippnõudluse vähendamise eesmärgil;“

b) lisatakse järgmised punktid:

15a) „kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustusleping“ – tarnija ja lõpptarbijaja vaheline elektrivarustusleping, mis tagab samad lepingulised tingimused, sealhulgas hinna, **kogu lepingu kehtivusaja jooksul**, ent võib kindlaksmääratud hinna piires sisaldada paindlikku elementi, näiteks tipptunni ja tipptunnivälise hinna varieeruvust;

10a) „energiajagamine“ – aktiivsete tarbijate poolt sellise omatarbeks toodetud taastuvenergia tarbimine, mis on kas:

- a) toodetud või salvestatud väljaspool tegevuskohta või nende vahel asuvas kohas üksuses, mida nad tervenisti või osaliselt omavad, liisivad või rendivad; või
- b) mille suhtes on neile õiguse andnud teine aktiivne tarbija tasuta või tasu eest;

10b)[...]

24a) „viimasena vastutav tarnija“ – tarnija, kes [...] on määratud üle võtma elektri tarnimise tarbijatele, kelle tarnija on tegevuse lõpetanud;

(2) Artikkel 4 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 4

Tarnija vaba valimine

Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad saavad vabalt osta elektrit oma valitud tarnijalt. Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad saavad vabalt sõlmida korraga rohkem kui ühe elektrivarustuslepingu ning et sel eesmärgil on tarbijatel õigus omada oma valdustes rohkem kui üht mõõtmis- ja arvelduspunkti, mis on hõlmatud ühe ühenduspunktiga.“

(3) Artiklit 11 muudetakse järgmiselt:

a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„Õigus sõlmida kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga ning dünaamilise elektri hinnaga leping“;

b) lõige 1 asendatakse järgmisega:

1. Liikmesriigid tagavad, et nende õigusraamistik võimaldab tarnijatel pakkuda kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga lepinguid ning dünaamilise elektri hinnaga lepinguid. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad, kellel on paigaldatud nutiarvesti, saavad taotleda dünaamilise elektri hinnaga lepingu sõlmimist ning et kõik lõpptarbijad saavad taotleda vähemalt üheaastase kestusega kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud elektri hinnaga lepingu sõlmimist vähemalt ühe tarnijaga ja iga tarnijaga, kellel on rohkem kui 200 000 lõpptarbijat.

Erandina esimesest lõigust võivad liikmesriigid vabastada tarnija, kellel on rohkem kui 200 000 lõpptarbijat, kohustusest pakkuda tähtajalisi fikseeritud hinnaga lepinguid juhul, kui kõnealune tarnija pakub üksnes dünaamilise hinnaga lepinguid ja vabastus ei mõjuta negatiivselt konkurentsi või tarbijatele piisavat kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga lepingute valikut.

c) lisatakse järgmine lõige[...]:

„1a. Enne lepingu sõlmimist või pikendamist esitatakse peamiste lepingutingimuste kokkuvõte lõpptarbijatele hästi märgatavalt ning täpselt ja selges sõnastuses. Kokkuvõte sisaldab vähemalt teavet koguhinna **ja selle jaotuse**, soodustuste, lisateenuste ja allahindluste kohta ning **selles kehtestatakse** artikli 10 lõike 3 punktides a, b, d, e ja f osutatud õigused. Komisjon esitab selle kohta suunised.“;

d) lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Liikmesriigid tagavad, et tarnijad teavitavad lõpptarbijaid **vastavat liiki** [...]elektri[...]lepingute kõikidest võimalustest, maksumusest ja riskidest ning tagavad, et tarnijad on kohustatud esitama lõpptarbijatele sellekohast teavet, sealhulgas vajadusest paigaldada asjakohane elektriarvesti. Reguleerivad asutused jälgivad turu arengut ja hindavad riske, mis uute toodete ja teenustega võivad kaasneda, ning reageerivad kuritarvitustele.“

(4) Lisatakse järgmised artiklid[...]:

„Artikkel 15a

Õigus energiajagamisele

1. Kõigil kodumajapidamistel, väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel ning avaliku sektori asutustel on õigus osaleda energiajagamises aktiivsete tarbijatena.
2. [...]Aktiivsetel tarbijatel on õigus jagada taastuvenergiat omavahel eraõiguslike lepingute alusel või juriidilise isiku kaudu.

3. Aktiivsed tarbijad võivad energiajagamise hõlbustamiseks kasutada kolmandat isikut, kes omab või haldab paigaldamiseks, käitamiseks, sealhulgas mõõtmiseks ja hooldamiseks salvestusüksust või taastuenergia tootmise üksust, ilma et seda kolmandat isikut peetaks aktiivseks tarbijaks.

4./.../ Liikmesriigid tagavad, et energiajagamises osalevad aktiivsed tarbijad:

a./.../)omavad õigust lasta jagatud elektrit tasaarvestada kogu nende mõõdetud tarbimisest ajavahemiku jooksul, mis ei ületa tasakaaluarveldusperioodi, ning ilma et see piiraks kohaldatavaid makse, lõive ja võrgutasusid;

b./.../)saavad kasutada kõiki käesolevast direktiivist tulenevaid tarbijate õigusi ja kohustusi lõpptarbijana, välja arvatud juhul, kui energiat jagatakse kodumajapidamiste vahel, mille paigaldatud võimsus on kuni 10,8 kW **[muudetud taastuenergia direktiivis 2021/557 määratletud] üksikmajapidamiste puhul** ja kuni 50 kW **[uuesti sõnastatud hoonete energiatõhususe direktiivis 2021/802 määratletud]** kortermajade puhul/.../ /.../;

c./.../)omavad juurdepääsu näidislepingutele, mis sisaldavad õiglaseid ja läbipaistvaid tingimusi kodumajapidamiste vaheliste /.../ **energia jagamise** lepingute jaoks, ning energiajagamise eesmärgil salvestusüksuste ja taastuenergia tootmise üksuste liisimise, rentimise või neisse investeerimise lepingute jaoks; selliste lepingute puhul ilmnevate vastuolude korral on lõpptarbijatel õigus vaidluste kohtuvälisele lahendamisele vastavalt artiklile 26;

d[...]) ei ole turuosaliste või nende tasakaaluhaldurite poolt koheldud ebaõiglaselt ega diskrimineerivalt;

e[...]) saavad teavet pakkumispriirkondade muutmise võimaluse kohta kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 14 ning asjaolu kohta, et energiaajagamise õigust saab kasutada üksnes ühes ja samas pakkumispriirkonnas.

5. Liikmesriigid tagavad, et asjaomased põhi- või jaotusvõrguettevõtjad või muud määratud asutused:

a[...]) jälgivad, koguvad ja valideerivad jagatud elektriga seotud mõõtmisandmeid ning edastavad neid asjaomastele lõpptarbijatele ja turuosalistele vähemalt kord kuus ja kooskõlas artikliga 23;

b[...]) tagavad asjakohase kontaktpunkti energiaajagamise kokkulepete registreerimiseks, asjakohaste mõõtepunktide ning asukoha ja osalemise muutuste kohta teabe saamiseks ning vajaduse korral arvutusmeetodite selgeks, läbipaistvaks ja õigeaegseks valideerimiseks.

6[...]. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid ja mittediskrimineerivaid meetmeid, et tagada energiaostuvõimetute ja kaitsetute kodumajapidamiste juurdepääs energiaajagamissüsteemidele. Need meetmed võivad hõlmata rahalisi toetusmeetmeid või toodangu jaotamise kvoote.

7. **Käesolev artikkel ei piira tarbijate õigust valida tarnija vastavalt artiklile 4 ega tarnijatele loa andmise suhtes kohaldatavaid siseriiklikke norme.**

Artikkel 18a

Tarnijate riski juhtimine

1. [...] Reguleeriv asutus **või muu pädev asutus, mille liikmesriik on asjakohasel juhul määranud sõltumatuks pädevaks asutuseks**, tagab, et tarnijatel on olemas asjakohased riskimaandusstrateegiad ja et nad rakendavad neid, et piirata elektri hulgitarnete muutuste riski nende ja tarbijate vahel sõlmitud lepingute majanduslikule elujõulisusele, säilitades samal ajal lühiajalistel turgudel likviidsuse ja hinnasignaale.
2. Tarnijate riskimaandusstrateegiad võivad hõlmata energiaostulepingute kasutamist. Kui on olemas piisavalt arenenud energiaostulepingute turud, mis võimaldavad tõhusat konkurentsi, võivad liikmesriigid nõuda, et osa tarnijate riskist seoses elektri hulgimüügihindade muutustega kaetaks energiaostulepingutega, millega ostetakse taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrit ja mis vastavad nende tarbijapoolse riski kestusele, tingimusel et järgitakse liidu konkurentsioigust.
3. Liikmesriigid püüavad tagada riskimaandustoodete kättesaadavuse kodanike energiakogukondadele ja taastuvenegiakogukondadele.“

(5) Lisatakse **järgmised** artiklid/[...]:

„Artikkel 27a

Viimasena vastutav tarnija

1. Liikmesriigid rakendavad **viimasena vastutava tarnija režiimi, et tagada tarnete järjepidevus** [...] vähemalt kodutarbijatele. Viimasena vastutavad tarnijad määratakse õiglasel, [...] läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil.
2. Lõpptarbijad, kes viiakse üle viimasena vastutavale tarnijale, ei kaota oma õigusi tarbijatena, eelkõige artiklites 4, 10, [...] 12, 14, 18 ja 26 sätestatud õigusi.
3. Liikmesriigid tagavad, et viimasena vastutavad tarnijad teavitavad üleviidud tarbijaid viivitamata tingimustest ja tagavad neile tarbijatele teenuse tõrgeteta jätkumise vähemalt kuue kuu jooksul.
4. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatele antakse teavet ja neid julgustatakse minema üle turupõhisele pakkumisele.
5. Liikmesriigid võivad nõuda, et viimasena vastutav tarnija tarniks elektrit kodutarbijatele, kes ei saa turupõhiseid pakkumisi. Sel juhul kohaldatakse artiklis 5 sätestatud tingimusi.

Artikkel 28a

Kaitsetute tarbijate kaitsmine elektrivõrgust lahtiühendamise eest

Liikmesriigid tagavad, et kaitsetud tarbijad on kaitstud elektrivõrgust lahtiühendamise eest. See nähakse ette kaitsetute tarbijate mõiste osana vastavalt [...] artikli 28 lõikele 1, ilma et see piiraks artikli 10 lõikes 11 sätestatud meetmete kohaldamist.“

(6) Artikli 27 lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kõikidele kodutarbijatele ja, kui liikmesriigid seda asjakohaseks peavad, väikeettevõtjatele osutatakse universaalteenust, mis tähendab, et neil on õigus saada oma territooriumil kindlaksmääratud kvaliteediga elektritarneid konkurentsivõimelise, hõlpsasti ja selgelt võrreldava, läbipaistva ja mittediskrimineeriva hinnaga. Universaalteenuse osutamise tagamiseks kehtestavad liikmesriigid jaotusvõrguettevõtjatele kohustuse ühendada tarbijad oma võrku sellistel tingimustel ja selliste tasudega, mis on kehtestatud artikli 59 lõike 7 sätestatud korras. Käesolev direktiiv ei takista liikmesriike tugevdamast kodutarbijate ning väikeste ja keskmise suurusega äritarbijate turupositsiooni, edendades kõnealuste tarbijate rühma esindajate vabatahtliku agregeerimise võimalusi.“

(7) Artikli 31 lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. Jaotusvõrguettevõtja annab võrgukasutajatele võrgule tõhusaks juurdepääsuks, sealhulgas selle kasutamiseks vajalikku teavet. Eelkõige avaldab jaotusvõrguettevõtja selgelt ja läbipaistvalt teabe uute ühenduste jaoks kättesaadava võimsuse kohta oma tegevuspiirkonnas, sealhulgas ülekoormatud piirkondades, kui on võimalik paigaldada paindlikke energiasalvestusühendusi, ning ajakohastab seda teavet korrapäraselt, vähemalt kord kvartalis.

Jaotusvõrguettevõtjad annavad võrgukasutajatele ka selget ja läbipaistvat teavet nende ühendustaotluste seisu ja menetlemise kohta. Nad esitavad sellise teabe kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest.“

3a. Liikmesriigid võivad otsustada, et lõiget 3 ei kohaldata integreeritud elektriettevõtjate suhtes, kes teenindavad vähem kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat või väikeseid eraldatud võrke.“

(8) Artiklisse 40 lisatakse järgmine lõige:

[...]

„**6a.** Lõigete 5 ja 6 nõudeid ei kohaldata määruse (EL) 2019/943 artikli 7a kohaselt hangitud tippnõudluse vähendamise toote suhtes.“

(9) Artiklit 59 muudetakse järgmiselt:

[a] lõike 1 punkt c asendatakse järgmisega:

„c) tagada tihedas koostöös teiste reguleerivate asutustega, et määruse (EL) 2016/1719 alusel loodud ühtne jaotamiskeskond, **lõimitud järgmise päeva ja päevasiseste turgude juhtimiseks vajaduse korral määratud üksus**, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus täidavad kohustusi, mis tulenevad käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943, määruse (EL) 2019/943 artiklite 59, 60 ja 61 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjadest ja suunistest ning asjakohasest liidu õigusest, sealhulgas piiriüleseid küsimusi käsitlevast õigusest ja ACERi otsustest, ning selgitada üheskoos välja juhtumid, mil ühtne jaotamiskeskond, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus ei täida oma kohustusi; kui reguleerivad asutused ei ole suutnud nelja kuu jooksul pärast kohustuste täitmata jätmise väljaselgitamiseks läbiviidavate konsultatsioonide alustamist kokkuleppele jõuda, pöördatakse otsuse tegemiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõikega 10 ACERi poole;“

[b] lõike 1 punkt z asendatakse järgmisega:

„z)/[...] jälgida omatoodetud elektri tarbimise ja kodanike energiakogukondade arendamise tarbetute takistuste ja piirangute kõrvaldamist, sealhulgas selliste takistuste ja piirangute kõrvaldamist, mis takistavad paindliku hajutatud energiatootmise ühendamist mõistliku aja jooksul.“;

[c] lõige 4 asendatakse järgmisega:

4. Selle liikmesriigi reguleerival asutusel, kus on ühtse jaotamiskeskonna, **lõimitud järgmise päeva ja päevasiseste turgude juhtimiseks vajaduse korral määratud üksuse**, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku või ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse asukoht, on õigus määrata neile üksustele, kes ei täida käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943 või reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsustest tulenevaid kohustusi, tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda selliste karistuste määramist pädevalt kohtult.

(9a) Artiklisse 66 lisatakse lõige 6:

6. Erandina artikli 40 lõikest 4 võivad Eesti, Läti ja Leedu põhivõrguettevõtjad tugineda tasakaalustamisteenustele, mida osutavad riigisisesed elektrisalvestite pakkujad, põhivõrguettevõtjatega seotud ettevõtjad ja muud põhivõrguettevõtjatele kuuluvad käitised.

Erandina artikli 54 lõikest 2 võivad Eesti, Läti ja Leedu lubada oma põhivõrguettevõtjatel ja põhivõrguettevõtjatega seotud ettevõtjatel omada, arendada, hallata ja käitada hoidlaid ilma avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva pakkumismenetluseta ning lubada sellisel salvestamisel osta või müüa elektrienergiat tasakaalustamisturgudel.

Erandeid artikli 40 lõikest 4 ja artikli 54 lõikest 2 kohaldatakse kuni kolm aastat pärast Eesti, Läti ja Leedu ühinemist Mandri-Euroopa sünkroonalaga. Kui see on vajalik varustuskindluse säilitamiseks, võib komisjon esialgset kolmeaastast perioodi pikendada kuni viie aasta võrra.

(9aa) Artiklisse 66 lisatakse järgmine uus lõige:

7. Erandina artikli 40 lõikest 4 ja artikli 54 lõikest 2 võib Küpros lubada oma põhivõrguettevõtjal omada, arendada, hallata ja kasutada hoidlaid ilma avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva pakkumismenetluseta.

Erandeid artikli 40 lõikest 4 ja artikli 54 lõikest 2 kohaldatakse seni, kuni Küprose põhivõrk saab võrkudevahelise ühenduse kaudu ühendatud teiste liikmesriikide põhivõrkudega.

(10) Lisatakse järgmine artikkel [...]:

„Artikkel 66a

Juurdepääs taskukohasele energiale elektri hinnakriisi ajal

1. **Nõukogu [...] võib komisjoni ettepaneku põhjal rakendusotsusega kuulutada välja** piirkondliku või kogu liitu hõlmava elektri hinnakriisi, kui on täidetud järgmised tingimused:
 - a) elektri hulgiturgetel on väga kõrge **keskmised** hinnad, mis on vähemalt kaks ja pool korda kõrgemad kui viimase viie aasta keskmine hind ning mis kehtivad eeldatavasti veel vähemalt kuus kuud. **Viimase viie aasta keskmise hinna arvutamisel ei võeta arvesse 2022. aastat ega perioode, mil oli välja kuulutatud piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektri hinnakriis;**
 - b) esinenud on elektri jaehindade järsk tõus [...] **umbes 70 %**, mis kestab eeldatavasti veel vähemalt [...] **kolm** kuud; ning
 - c) elektri hindade tõus mõjutab negatiivselt majandust laiemalt.

2. **Otsuses, millega kuulutatakse välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektri hinnakriis, täpsustatakse selle otsuse kehtivusaeg, mis võib olla kuni üks aasta. Seda ajavahemikku võib vastavalt lõikes 7 sätestatud menetlusele pikendada kuni üheaastaste järjestikuste ajavahemike võrra.**
3. **Kui komisjon leiab, et lõikes 1 osutatud tingimused on täidetud, esitab ta ettepaneku kuulutada välja piirkondlik või kogu liitu hõlmav elektri hinnakriis, sealhulgas asjaomase otsuse kavandatava kehtivusaja.**
4. **Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega muuta [...] lõigete 3 ja 7 kohaselt esitatud komisjoni ettepanekut.**
- 5[...]. Kui [...]nõukogu on võtnud vastu lõike 1 kohase otsuse, võivad liikmesriigid selle otsuse kehtivusaja jooksul kasutada sihipärast riiklikku sekkumist väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele tarnitava elektri hinnakujundusse. Selline riiklik sekkumine peab:
- a) piirduma kuni 70 %-ga abisaaja tarbimisest eelmise aasta samal perioodil ning säilitama stiimuli nõudluse vähendamiseks;
 - b) vastama artikli 5 lõigetes 4 ja 7 sätestatud tingimustele;
 - c) kui see on asjakohane, vastama lõikes 4 sätestatud tingimustele.

6[...]. Kui **nõukogu** [...] on vastu võtnud lõike 1 kohase otsuse, võivad liikmesriigid selle otsuse kehtivusajal erandina artikli 5 lõike 7 punktist c ning kasutades artikli 5 lõike 6 või käesoleva artikli lõike 3 kohast sihipäraselt riiklikku sekkumist elektritarnete hinnakujundusse, kehtestada erandkorras ja ajutiselt elektritarnetele hinna, mis on alla omahinna, tingimusel et täidetud on järgmised tingimused:

- a) kodumajapidamiste jaoks kehtestatud hinda kohaldatakse ainult kuni 80 %-le kodumajapidamiste keskmisest tarbimisest ja see säilitab stiimuli nõudluse vähendamiseks;
- b) tarnijaid ei diskrimineerita;
- c) tarnijad saavad alla omahinna tarnimise eest hüvitist; ning
- d) kõigil tarnijatel on õigus teha samadel alustel pakkumisi elektri tarnimiseks alla omahinna.“

7. **Aegsasti enne lõike 2 kohaselt kindlaksmääratud ajavahemiku lõppu hindab komisjon, kas lõikes 1 sätestatud tingimused on jätkuvalt täidetud. Kui komisjon leiab, et lõikes 1 sätestatud tingimused on jätkuvalt täidetud, esitab ta nõukogule ettepaneku lõike 1 kohaselt vastu võetud otsuse kehtivusaja pikendamiseks. Kui nõukogu otsustab kehtivusaega pikendada, kohaldatakse sellise pikendatud ajavahemiku jooksul lõikeid 5 ja 6.**

8. **Ilma et see piiraks ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist, võivad liikmesriigid kohaldada väiksemate piirkuludega energiatootjate tulude ülempiiri samadel tingimustel, mis on sätestatud nõukogu määruse (EL) 2022/1854 artiklites 6–8 ja artiklis 10, kuni 30. juunini 2024. 15. maiks 2024 vaatab komisjon käesoleva lõike kohaste asjaomaste kavade kohaldamise läbi ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande läbivaatamise käigus tehtud peamiste järelduste kohta.**

(11)[...]

Artikkel 2[...]

[...]/Direktiivi (EL) 2018/2001 muutmine

Direktiivi (EL) 2018/2001 muudetakse järgmiselt.

(1) Artikli 4 lõiget 3 muudetakse järgmiselt:

a) teine lõik asendatakse järgmisega:

„Selleks antakse otseste hinnatoetuskavade puhul toetust turupreemiatena, mis võiksid muu hulgas olla kas muutuvad või fikseeritud. **Esimest** [...] lauset ei kohaldata sellise elektri toetamise suhtes, mis on toodetud **Euroopa Parlamendi ja nõukogu** määruse (EL) 2019/943³⁵ artikli 19b lõikes 2 loetletud taastuvatest energiaallikatest ja mille suhtes kohaldatakse kõnealuse määruse artikli 19b lõiget 1.“

(2)[...]/[...]

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54).

[...]/.../

Artikkel 3

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt [...]kuue kuu jooksul pärast [käesoleva direktiivi] jõustumist.

Erandina esimesest lõigust jõustavad liikmesriigid artikli 1 punktide 2 ja 4 järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt [...] [...]24 kuu jooksul pärast [käesoleva direktiivi] jõustumist.

Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Samuti lisavad liikmesriigid märkuse, et kehtivates õigus- ja haldusnormides esinevaid viiteid käesoleva direktiiviga kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.“

Artikkel 4
Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 5

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Strasbourgis,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja